

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE
RESPONSIS PRUDENTUM
EORUMQUE
USU PRACTICO

QUAM
UNA CUM SUBJUNCTIS EX UNIVERSO JURE
COROLLARIIS
AUSPICE

DEO TER OPT. MAX.

ANNUENTE INCLYTO SENATU JURIDICO
IN ALMA JULIO-DUCALI WIRCEB. UNIVERSITATE
PRÆSIDE

PRÆNOBILI, CLARISSIMO ET CONSULTISSIMO VIRO
AC DOMINO,

D. FRANC. MELCH. ANTONIO
HAUS,

U. J. D. Comite Palat. Cæs. Reverendiss. & Celsissimi
S. R. I. PRINCIPIS EPISCOPI Bamberg. & Wirceburg. F. O. DUCIS
Aulæ ac Regiminis Confiliario Actuali, Juris Feudalis & Processus
Criminalis Professore Publ. & Ordinar. Almæ Universitatis
Fiscali.

TRIBUS RIGOROSIS EXAMINIBUS RITE TENTATUS
ET APPROBATUS
PRO LICENTIATUS IN U. J. CONSEQUENDO GRADU
PUBLICÆ DISQUISITIONI SUBMITTIT

ADAMUS BAUMANN WIRCEBURG.
AUTHOR ET RESPONDENS.

IN AUDITORIO JURIDICO

Die Aprilis Anno MDCCCLXI. horis ante & post meridiem consuetis.

WIRCEBURGI,

Typis Viduæ Joan. Jacobi Christoph. Kleyer, Universitat. Typogr.
Per Wolfg. Christoph. Kohles, p. t. Factorem.

° Dis 3028f 21

Bay
Staatsbibliothek
München

REVERENDISSIMO
^{ET}
CELSISSIMO
S. R. I. PRINCIPI

^{A C}
DOMINO DOMINO
ADAMO
FRIDERICO

DEI GRATIA
EPISCOPO
BAMBERGENSI

^{ET}
WIRCEBURGENSI
FRANCIÆ ORIENTALIS
DUCI

&c. &c.
DOMINO DOMINO SUO
CLEMENTISSIMO.

REVERENDISSIME
ET
CELSISSIME
S. R. I. PRINCEPS
DOMINE DOMINE
CLEMENTISSIME!

Quantum TE REVERENDISSIME
ET CELSISSIME PRINCEPS ve-
nerantur devotissimi subditi in indefesso eoque ardentis-
simo pro sua salute studio, tantum TE videt Imperium
& admirantur exteri in maxime arduis negotiis pari
animi Magnitudine & Sapientia dirigendis. TE enim
exul-

*exulceratis hisce temporibus velut Palladium & Columnen
Franciæ Orientalis æque ac Imperii suspiciunt colunt-
que, eoquod ea, quæ & EPISCOPO, & DUCE, at-
que PRINCIPE digna sunt, trepidis his afflictisque
Franconiæ juxta & totius Germaniæ rebus cogites, fir-
matis Sapientia & Magnanimitate Consiliis Patriam no-
stram incolumem salvamque conserves, conjunctisque Sta-
tuum aliorum studiis ac viribus publicam Imperii belli-
cis concussi motibus salutem fulcire atque tueri contendas.
Viciniæ hætenus Provinciæ martio furore labefactatæ ru-
ebant, nostra verò aliarum veluti ruinis bustisque altior
prominet, & cum rerum ubertate suavissimos etiamnum*

*Pacis fructus consociat. TE nimirum CELSISSIME
PRINCEPS, ad Clavum sedente in ternis SEINSHE-
MIDUM palis tot velut firmissimis fulcris nititur in-
concussa Patriæ salus: TUI erat Consilii, TUÆ erat
Magnanimitatis, cum incubantem Patriæ tempestatem
eminus spectaremus, & cives servare, & hostes arcere,
utrumque excelsi Animi, Sapientiæ ac Principalium Co-
gitationum immortale argumentum, quo TE SCHÖN-
BORNIANÆ virtutis Heredem narrabimus posteris,
& non fastis solum, sed & æternitati nomen TUUM
transcribemus. Rapuit hæc TUA singularis Sapientia,
Mensque ad omnes temporum motus Consiliis provida,*

con-

constans inter belli vicissitudines ac parata in admirati-
onem haëtenus exteros Principes & Legatos, qui, cum
decora TUA spectarent propius, famam incusare sole-
bant, quod minora veris de TE sparserit, & quam an-
tea vix non assentationis ream egerant, mox ut par-
cam nimis aut invidiam carpebant: stupecebant haëte-
nus, qui difficillimas intricatissimasque causas coram
PRINCIPALI SOLIO TUO *exponebant, cum TE*
& celerrimè affecutum omnia, & illud ipsum, quod in
causa præcipuum, sapientissime vel interrogantem vel
monentem advertebant: stupecebant haëtenus assistri-
cem sedium TUARUM Sapientiam, qui e diversis Pro-
vin-

*vinciis vel ut arcana Imperii TECUM tractarent, vel
de rebus agendis Consilia miscerent, huc adventarunt,
cum Principalem in TE spiritum verè magnum sine fa-
ctu, & candidum sine fuce prædicarent: stupecebant
Aulæ TUÆ Procures ac Ministri, quibus TUA peni-
tius inspiciendi Ornamenta favor obtigit, siquidem ra-
ram illam FRIDERICI CAROLI MAGNI FRAN-
CONIÆ SALOMONIS Sapientiam in FRIDERICO
NEPOTE GLORIOSISSIMO ad summam pulchritu-
dinem refluoruisse viderent, cujus quidem a latere jam
olim hæerere, & Consiliis uti cum gloriosum TIBI du-
ceres, ita nunc MAGNI AVUNCULI MAJOR NE-
POS,*

POS, IPSIUS *Imaginem*, id est, *sapientissimi Ideam*
Principis TUO in animo efformasti. Sed desino mirari
Sapientiam TUAM CELSISSIME PRINCEPS, dum
mentem recordatio subit, ea TE progenitum esse ex Stir-
pe, cui hoc datum divinitus, ut nascentibus in eadem
Heroibus sapientissimorum quoque Principum numerus
augeatur, quos ad tuendas liberales Artes natura genuit,
studium exercuit, felicitas servavit: ac quantus quidem
TUUS sit literarum amor, quis hucusque non vidit?
præterquam enim, quod tota Universitas spiritum, vi-
tamque majorem à sapientissimis institutis TUIS reci-
piat, quotquot suas Elucubrationes sacratissimis Mani-

)()(

bus

*bus TUIS hætenus inferebant, paterno stringebas sinu,
laudibus fovebas, præmiis exornabas, beneficiis prose-
quebaris : sane cum genus literarum sit nullum, nulla
Universitatis TUÆ Facultas, in quam luculentis assidu-
isque Argumentis Gratiæ Lucem non diffundas, gratu-
latur sibi imprimis Juris Scientia, TE DUCE Floren-
tissimo ac Munificentissimo PRINCIPE indies florere
magis, atque in felicius augeri incrementum : facilem
semper aditum vel inter ardua negotia indulgeri sibi à
TE Clementissime, & in studiis suis per TE regi ani-
marique gloriantur Antecessores juxta & Il, Qui
illustriori Prosapia orti ab exteris terris Aulam atque*

Uni-

*Universitatem TUAM accedunt ; Quod si tot cumulata
favoribus Furis Scientia sileret , vel mutum illius recens
adornatum Domicilium prædicaret principalem Munifi-
centiam TUAM, qua illud augustiore ornatu atque am-
plitudine instrui iussisti. Exteræ etiam Provinciæ at-
que Universitates commendarent Orbi literato famam
Nominis TUI, TUÆque Universitatis, quæ amplissi-
mo favore TUO fœcundissima Scientiarum & Erudito-
rum nutrix e sinu suo ad cathedras efferri suos videt.
Ipsa Patria nostra TE CLEMENTISSIMUM ME-
CÆNATEM suum, uti Roma AUGUSTUM fastis suis in-
scribet, & consignabit immortalī Gloriæ, TE Duce Do-*

*Et oribus Curias, Universitatem Literatis, omnia late do-
ctis Ingenii fœtibus abundasse, quibus in uberrimum fru-
ctum Respublica sacra & profana effloruerit.*

*Neque duntaxat amatur & suspicitur comitas TUA,
qua complecteris literatos, sed & nobis in amoribus est
Clementia illa singularis in quoslibet subditos nexu ami-
co cum Principali Authoritate copulata sic, ut neque de
severitate benignitas, neque de Majestate humanitas
quidquam decerpât; dicunt hoc vel ipsi arcanorum con-
scii parietes, quanta sit TUA & in accipiendis subditis
facilitas, & in audiendis suavitas, & in alloquiis Cha-
ritas*

ritas plane eximia, quæ & patulas omnibus aures accomodat, & nullius propemodum Causam, non ullo Tribunali solum, sed ne Penetralibus quidem TUIS vult esse exclusam. Hæc TUA Clementia, quæ & aditum mihi gratiosissimum, favorem ac tutelam studiis conatibusque meis concessit, à me devotissimum hoc obsequium exigit, ut me subditum totum TUUM ad gratiosissimos Nutus & Imperia devoveam, measque has pagellas, quas de Responsis Prudentum elucubravi, velut primitias studiorum TIBI consecrarem. In his, quodsi expectatione aut eruditione dignum nihil sit, vel conatum placuisse

CLEMENTIÆ TUÆ PRINCIPALIS *laus est, quæ
nec minima despicere solet, & tenuem hanc elucubrati-
onem meam GLORIOSISSIMO NOMINI dedicari
indulset, sub cujus Umbra & humiles myricæ latitant,
atque crescunt.*

Patere proin CLEMENTISSIME PATRIÆ
PATER, *ut hos qualescunque laborum meorum fructus
gratiosissimis TUIS exhibere Manibus liceat, simulque
ardentissimum affectum meum, meque ipsum totum, ceu
devotissimæ reverentiæ, ac humillimæ gratitudinis tesse-
ram*

ram adjicere ; dignare **CELSISSIME PRINCEPS** *pa-*
gellas has ut perennaturæ devotionis meæ homagium
admittere, cunque ad studia mea singulari Gratia TUA
me incitasti, TEque Ducem Clementissimum sortis
meæ exhibes, hoc primum obsequii mei pignus gratiosis-
simo Annutu prosequere, qui **PRINCIPALIS CLE-**
MENTIÆ TUÆ *perpetuo memor id enixis à cælo vo-*
tis precari nunquam desinam, ut benigni Superi etiam
de nostris TIBI addant annos, & vitam TUAM pre-
tiosissimam larga semper benedictione, cælestium Charis-
matum

*matum abundantia , & dierum plenitudine coronatam ,
utrique Reipublicæ sacræ & Civili, Patriæ universæ,
denique Bonis omnibus velint conservatam. Ita preca-
tur*

**REVERENDISSIMÆ
CELSITUDINIS
TUÆ**

Servorum infimus
ADAMUS BAUMANN.

P R A E F A M E N

A D

L E C T O R E M.

QUod haud raro evenire solet iis, qui
animum ad scribendum adpellunt,
ut solliciti sint, quo Thema aliquod non-
dum pertractatum sibi seligant, idem &
mihi in concinnanda praesenti Dissertati-
one Inaugurali pro obtinendo in utroque
Jure Licentiatûs gradu Curæ Cordique ef-
se debuiisset. Cùm autem fatis cognitum
mihi perspèctumque sit, in tanta libro-

A

rum

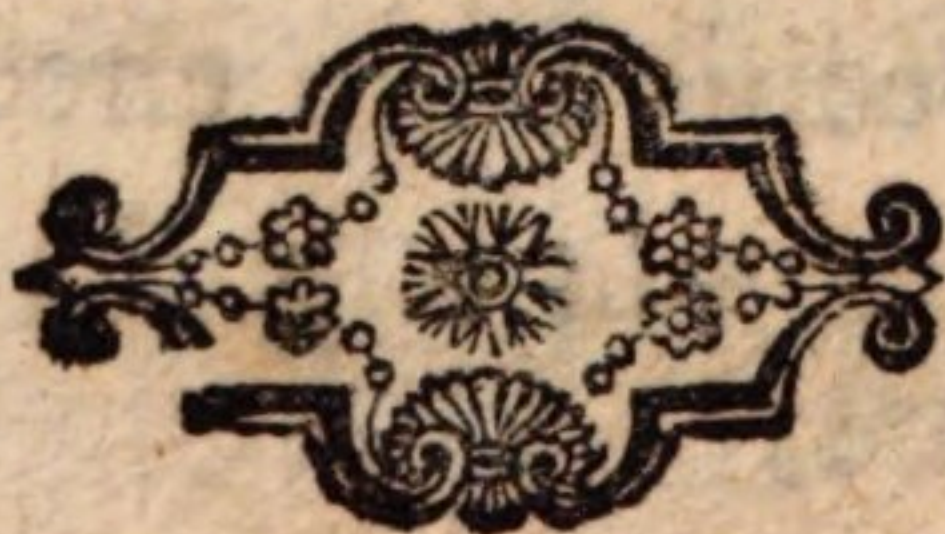
rum atque tractatum mole vix ac ne vix
quidem dari posse materiem, quam eru-
ditorum manus intactam reliquerint; an-
xia hac & sollicita Curâ ac inquisitione
prætermissa placuit argumentum de Re-
sponsis Prudentum tam secundum scita
Juris Romani, quam usum Germaniæ non
infrequentem excutere. Potiora verò
huc pertinentia recensuisse sufficiet, ut
consuetudini Academicæ satisfaciendo,
finem propositum quantocius obtinere
valeam. Tu interim benevole Lector la-
borem hunc qualemcunque ex primis
meis conatibus literariis ortum benigne
suscipias, & si quid minus comtum mi-
nusve exasciatum occurrat, temporis an-
gustiis, quibus coarctatus fui, id adscri-
bas iterum, iterumque rogo.

CON-

CONSPECTUS DISSERTATIONIS.

- §. I. **R**esponforum Origo.
- §. II. & III. Eorum forma & autoritas sub libera republica.
- §. IV. & V. Sub AUGUSTO.
- §. VI. VII. VIII. Et ejus successoribus.
- §. IX. Jus reddebant incertum.
- §. X. Huic malo medela à THEODOSIO parata, sed inefficax.
- §. XI. Eam sustulit JUSTINIANUS, aliamque substituit.
- §. XII. Responfa in foris Germaniæ invaluerunt primùm moribus.
- §. XIII. XIV. & XV. Suffragante ex post jure scripto.
- §. XVI. XVII. Varia modernorum utilitas.
- §. XVIII. Quid & quotuplicia hodie sint?
- §. XIX. Consultativorum effectus exponitur & limitatur.
- §. XX. Alia limitatio adjicitur atque FACHINÆUS notatur.
- §. XXI. Post conclusionem in causa sunt admittenda, neque tamen parti adversæ communicanda.
- §. XXII. De consultativis concluditur.
- §. XXIII. & XXIV. Decisivorum effectus.
- §. XXV. Judices ad petenda e. g. in revisorio responfa decisiva obstrictos esse,

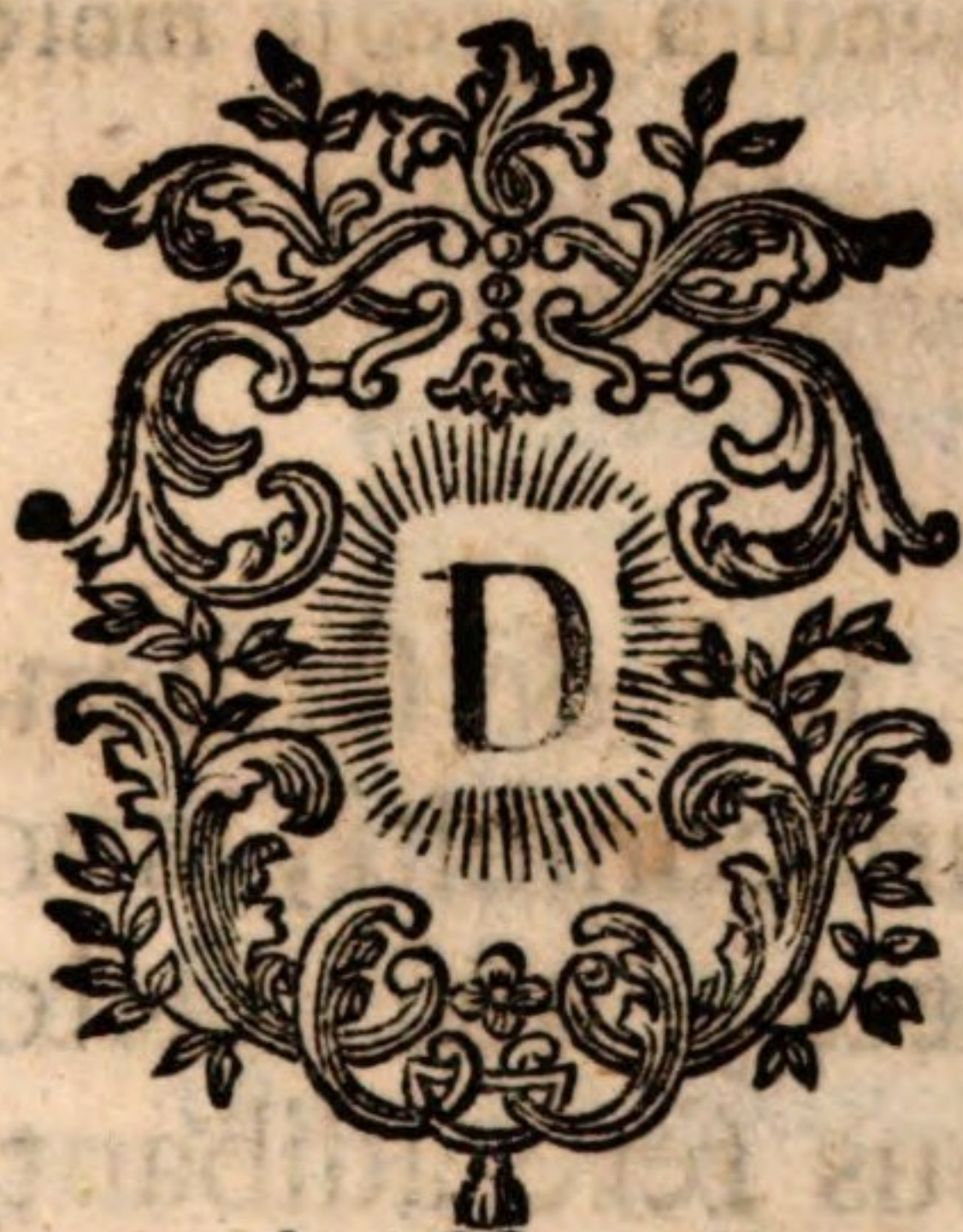
- §. XXVI. & XXVII. Sub gemina Exceptione ostenditur.
- §. XXVIII. Utraque parte petente nulla adhuc transmissionis necessitas apparet.
- §. XXIX. XXX. & XXXI. Hinc LEYSERI opinio refellitur.
- §. XXXII. Existente tamen lege provinciali huic simpliciter standum.
- §. XXXIII. Haud alii, quam gradu juridico insigniti respondent. ESTORIS sententia displicet.
- §. XXXIV. Non vero unius Doctoris,
- §. XXXV. Neque collegii ad unum redacti, reliquis diuturnitate & injuria belli partim mortuis partim absentibus, contra BERLICH. & CARPZOV. hic labor est.
- §. XXXVI. Imo subin ne duo quidem Jurisconsulti sufficiunt. RENNEMANNO quoque satisfit.
- §. XXXVII. Quid circa exceptiones contra Jurisconsultos prolatas Judici generatim sit observandum?
- §. XXXVIII. Si pars una certi Collegii Consilio jam usa fuerit, parte altera id resciente ac protestante, hujus exceptioni deferendum esse, at, ubi iudice & parte altera, responsi consultativi prius impetrati, prorsus ignaris, sententia desideratur, rectè ab eodem Collegio pronuntiari statuitur.
- §. XXXIX. Circa præstationem sumtuum varios Casus fecerendos, proin diversimodè sentiendum esse declaratur.
- §. XL. Conclusio.

DE RESPONSIS PRUDENTUM EORUMQUE USU PRACTICO,

§. I.

E Responsis Prudentum Dissertaturus cohibere me haud potui, quin horum originem, progressum, ac varias inde, lapsu temporum, enatas vicissitudines primo inquirerem, & dein modo, quid in ipsis rerum obtineat argumentis, pervestigarem. Jureconsultis eorumque Responsis Romæ

originem dedit à græcis mutuatum, ac per ROMULUM quadantenus reformatum Jus Patronatûs, quod cuilibet è plebe optionem dabat, sibi è patriciis unum tanquam Patronum nominandi, cujus erat plebejo clienti suo legum, ac consuetudinum prorsus ignaro de Jure respondere. * Ubi vero successu temporis Patricii contra primævum institutum munere Patronatus haud amplius gratis functi plerumque clientes emungebant, & passim omnibus Consulentibus mercede præstita operam impertiebantur, evanuit jus Patronatûs, omnesque studiorum suorum fiduciam habentes interrogantibus de Jure respondebant. Ab hoc igitur ævo responsa Jurisconsultorum innotuerunt.

* Reliqua patronorum officia, sicut & clientum egregie more suo docet. DIONYS. HALICAR. L. 63.

§. II.

PRimitûs à docendo non modo, sed & scribendo prorsus abhorrebant hi Jurisconsulti, non nisi vivæ vocis oraculo manifestantes, quid facti opus esset, & hinc eos, cum testibus ferè adibant, Consultores. (a) firmissimè scilicet sibi persuasum habebant, non parum se inde authoritatis consecuturos, si abscondita Jurisprudentiæ mysteria, pro virili

rili occultarent, vel plebi magis magisque involuta redderent, ficque omnes ab ore suo dependere cogerent. * (b) Posteaquam vero CNE. FLAVIUS, TIBERIUS CORUNCANIUS & SEXT. AELIUS sæculis ab U. C. V. & VI. Jurisconsultorum secreta magna ex parte revelassent, haud rarò se ad scribendum commentandumque, catervatim contulerunt, atque responsa Juris tam partibus litigantibus, quam Judicibus ea postulantibus vel viva voce vel in scriptis exarabant, Discipulosque suos, ut eos ex parte audirent, ex parte etiam literis consignarent, admittere non dubitarunt.

* Hac ætate Jurisconsulti brevissimè, & subin satis obscurè respondebant, sæpius ad augendam Juris Civilis dignitatem rationes Civiles clam populo habebant, ne cavillandi occasio daretur, ita, ut SENECA Epist. 94. in hæc verba eruperit: „ Quid quod etiam sine probationibus ipsa monentis auctoritas prodest. Sic quomodo Jurisconsultorum valent responsa, etiamsi ratio non redditur. „ Porro ii, qui rationes suas accuratius componebant, illos, à quibus de facto consultebantur, ad oratores remittebant. De Caj. Aquill. sane CICERO *Topic. ad Trebat. cap. 12.* affirmat: „ Nihil hoc ad „ Jus: ad Ciceronem, inquiebat Gaius noster, siquis ad eum „ tale quid rerulerat, ut de facto quæreretur. „

(a) MENAG. *Amæn. Fur. Civil. c. 20. pag. 103.*

(b) Teste POMPONIO in *L. 2. §. 35. ff. de O. J.*

§. III.

Istorum tamen responsorum necdum tanta erat auctoritas, ut vel judices adstringerent, vel dicen-

cendo non sæpe everterentur ab oratoribus (a) id quod ipsæ adeo formulæ à Jurisconsultis adhibitæ: *secundum ea, quæ proponuntur existimo, placet, puto, vel non suadeo, non sentio, non videtur* &c. Confirmant; ut taceam eandem forte ob causam omnes studiorum suorum fiduciam habentes de Jure respondere potuisse, & ab omni signaturâ abstinere debuisse; non multum fane abludit POMPONIUS (b) „ante tempora Augusti publice respondendi Jus non „à principibus dabatur, sed qui fiduciam studiorum „suorum habebant, consulentibus respondebant, „neque responsa utique signata dabant, sed plerum- „que Judicibus ipsi scribebant, aut testabantur, qui „illos consulebant.” Tanti tamen jam visa fuerunt hæc responsa, ut Judices ab iis non temerè recederent, & licet vim legis ipso jure non obtinerent (id enim privatis hominibus non convenit, ut sententiæ eorum pro jure valeant) ipsa nihilominus æquitate & necessitate passim ita commendabilia ostentarentur, ut pleraque usu forensi diuturno, & quasi consensione tacitâ populi approbarentur, indeque Jus Civile in specie sic dictum asurgeret. (c)

(a) CICERO *pro Muræna*. c. 13. & *pro A. Cæcin.* c. 24.

(b) in L. 7. §. 47. ff. de O. J.

(c) JAC. GOTHOFRED. *Histor. Jur. Civil. Rom.* c. 2. L. 2. §. 5. ff. de O. J. CICERO *off.* III. 16.

§. IV.

ALia rerum scena apparuit sub AUGUSTO, à cujus ævo facultas de jure respondendi ad pauciores quidem coarctata, majore tamen efficacia exercita fuit; cùm enim Respublica, & cum ea ipsa Jura quoque per sexcenta AUGUSTI stratagemata mutationem non modicam subiissent; (quippe novus status, nova jura, novos mores desiderat) fieri profecto non potuit, quin & Jurisprudentia novam faciem indueret, eidemque vicissitudini caput non invita submitteret: Cum scilicet veteris Reipublicæ simulacris oculos populi fascinaret AUGUSTUS; Principi prudentissimo cordi sanè esse debuit, Jurisconsultorum dignitatem & auctoritatem non tam retinere, quàm augere; Sciebat etenim, hos in libera Republica tantâ apud populum auctoritate atque gratiâ valuisse, ut ab iis etiam dies tanquam à Chaldæis postulati, (a) & eorum Responsa oraculorum instar habita fuerint (b).

(a) CICERO *Orat. pro Muræna* c. 9. (b) CICERO l. 1. *de Orator.*

§. V.

AC primum quidem judices, quo nomine & ipsi Magistratus ætate POMPONI adhuc veniebant,

B

(a)

(*a*) adstrinxit, ne à Jureconsultorum responsis discederent (*b*). Quam tamen auctoritatem non nisi eorum Jurisconsultorum responsis impertitus est, qui ab ipso facultatem de Jure respondendi accipissent. Instituit enim, ut publice judiciis respondere tantum possent ii Jurisconsulti, quibus Jus potestatemque ipse dedisset, ita, ut Jus respondendi publicè purum Cæsaris beneficium esset, ceteris ab ipso non probatis respondendi facultatem non ademit, eam tamen auctoritatem esse noluit, ut & horum responsis Judices tenerentur. (*c*) Qui igitur ex auctoritate Cæsarium respondere cœperunt, eorum responsa vim authenticæ interpretationis, & eandem, quam rescripta Principum habebant, acceperant, adeo, ut in precibus ad Cæsares directis infererentur, & hi in rescriptis suis ad ea provocarent. * Unde etiam ab hoc modo tempore Jurisconsulti in sensu proprio Juris Conditores, & Juris Auctores dicti fuerunt. (*d*) Quod si tamen dissentirent inter se, qui consulebantur, liberior & solutior Judicandi potestas judiciis competebat. (*e*) Sic ergo Judiciis eam legem dixit AUGUSTUS, ne ab istis responsis discederent. Quam ob causam? ne observata legum antiquarum ruina intercedere & AUGUSTI Consilium turbare conarentur, Facultatem respondendi authenticè penes certos tantum Jure-

Jureconsultos subsistere voluit. Cur vero? nisi, ut eos feligere posset, quos sciret, sibi fore obnoxios, adeoque hæc legum interpretatio, & applicatio penes se esset. Rationes in responsis requirebat nullas. Quam ob rem? ne per rationum infirmitatem palam fieret, id agi, ut leges antiquæ everterentur. (f) Reliquis studiorum fiduciam habentibus facultate respondendi non interdixit. Quare? quia sola debilitate brevi corruere deberet, & ut minor populo ansa esset, mali quidquam subolendi. Quibus omnibus ita sese habentibus nulla adhuc necessitas apparet, cum HEINECCIO (g) POM-
PONIUM ignorantiaæ cujusdam vel adulationis accusandi, ubi (h) hujus instituti rationem allegat, „ut „major esset Juris autoritas „ nam si major Juris scilicet Civilis in specie dicti (supra §. III. in fine) fit autoritas, necesse est, ut Jureconsulti Jus accomodare novo statui possint, regnūque Prætoris evertere; Causa igitur, quam HEINEC. l. c. pro genuina venditat, in ea, quam POMPONIUS memoravit, latere videtur.

* Exemplis hoc illustrat BOEHMER T. I. *Consult. & decis. Jur. in Præfat. §. 4.*

(a) *Vid. GOTTF. MASCOV. de Sect. sabin. & Procul. C. II. p. 33.*

(b) §. 8. *J. de Jur. Natur. Gent & Civil. & L. 2. §. 47. ff. de O. J.*

(c) BAHIUS *Histor. Jurisprud. Rom. L. 3. C. 1. Sect. 6. §. 3.*

(d) BRUNNQUELL. *Histor. Jur. Parte I. C. 10. §. 29.*

(e) BRUNNQUELL l. c. PEREGRINI Diff. ad Lib. 1. ff. tit. 2. sect. 4. §. 2.
n. 27.

(f) HEINEC. *Antiq. Rom. syntag.* L. 1. tit. 2. §. 39. lit. X.

(g) HEINEC. l. c. & *Histor. Jur.* L. 1. §. 178. in *

(b) in L. 2. §. 47. ff. de O. J.

§. VI.

AUGUSTI Successor TIBERIUS Auctore MASURIO SABINO hoc adjecit, (a) ut Responsa â Jurisconsultis signata darentur. Rationem reddit FELTMANN (b) ut Judex ex signaculo, quod erat Symbolum fidei, & authoritatis, ad quam eos testimonium Principis evexit, posset cognoscere, utrum is, qui respondisset, è numero eorum esset, quibus Imperator hoc Jus concesserat, sicuti hodie sigilla facultatum subjiciuntur responsis, ut fidem faciant ex earum authoritate ea concinnata fuisse, & sic unice ad imitationem Jurisconsultorum antiquorum, cum hæc signacula non æquale pondus habeant.

(a) BACHIVS l. c. §. 5.

(b) in *Comment.* ad L. 2. ff. de O. J. p. 85.

§. VII.

CAJUS CALIGULA humani generis opprobrium Responsorum vim & authoritatem penitus abolivit,

vit, ac, ut eo felicius quadrata rotundis miscere posset, toti Jurisperitorum ordini exitium minatus est, teste SÜETONIO (a) in verbis: „de Juris quo-
„que Consultis, quasi scientiæ eorum omnem usum
„aboliturus, sæpe jactavit, se me hercle effectu-
„rum, ne qui respondere possent præter eum. „ sed
cum omnia hujus monstri acta resciderit ejus suc-
cessor CLAUDIUS (b) & CALIGULÆ memoria Roma-
nis in æterna fuerit damnatione; facile est ad in-
telligendum, Responsa pristinum valorem Jure quasi
postliminii recuperasse.

(a) in vita Cal. cap. 24.

(b) vid. SÜETON. in vita Claud. cap. 11.

§. VIII.

ATque hoc AUGUSTI institutum usu vix interru-
pto continuatum fuit usque ad ævum sacratis-
simi Imperatoris nostri JUSTINIANI, nisi, „quod opti-
„mus Princeps HADRIANUS, cum ab eo Viri præto-
„rii peterent, ut sibi liceret respondere, rescripserit
„eis, hoc non peti, sed præstari solere: & ideo si-
„quis fiduciam sui haberet, delectari se, populo ad
„respondendum se præpararet, „ (a) at ex intervallo
tamen illud denuo post HADRIANUM in usum fuisse
revocatum patet exemplo Innocentii Jurisconsulti,

qui apud EUNAPIUM (*b*) respondendi de jure facultatem â Principe impetrâsse dicitur. ALEXANDRI SEVERI Imperatoris temporibus id fieri iterum cœpisse suspicatur HENRIC. DODWELLUS. (*c*)

(*a*) L. 2. §. 47. ff. de O. J.

(*b*) in *Vita Crysanthi* pag. 286.

(*c*) *prælect. Cambden* IX. §. 11.

§. IX.

Verum hæc potestas Jurisconsultis data, & necessitas Judicibus imposita, ne â responsis Jurisconsultorum recederent, etsi AUGUSTI principatum mirificè stabiliverit; ipsam tamen Jurisprudentiam fœdissimè turbavit. Effecit enim ista potestas respondendi per beneficium indulta sectas, sectæ incertitudinem Juris * auxerunt. Huic incertitudini, & his dissensionibus non in tempore obviam iverunt Imperatores ** quin potius hæ sectæ maxime sub Imperatoribus florere, & augmenta capere cœperunt. Quanquam enim liberæ Reipublicæ temporibus dissensiones Jurisconsultorum non paucæ extiterint, cum pars scriptum, pars æquum bonumque defenderent, sectæ tamen Jurisconsultorum nullæ fuere. (*a*) ast sub AUGUSTO Antistius Labeo, Vir incorruptæ libertatis ac præter juris studium reliquarum bona-

bonarum artium haud expers, propriumque ingenium ad decidendas juris controversias afferens, neque cæca sequela aliorum tradita approbans; & Attejus Capito Divini humanique Juris peritissimus, ceterum tamen nimius AUGUSTI adulator, & promiscuâ traditorum custodiâ, magis ingenio alieno sapiens, quam suo (b) tam vehementer sententiis inter se discrepabant, ut, cum auditores utriusque Magistrorum dictata sequerentur, ab hoc veluti Jugomontium magna sententiarum quasi aquarum facta sint inter ipsos discipulos etiam divortia, sectæque adeo exortæ, quæ tamen ab horum discipulis demum, ut fieri solet, nomina sortitæ sunt. Unde Proculianorum & Pegasianorum, qui Labeoni, Sabinianorum & Cassianorum, qui Capitoni adhærebant, frequens mentio in Corpore Juris. Undenam illa dissentienti diversitas, has inter sectas enata fuerit exactius ponderavit HOMMELIUS (c).

* Cùm itaque quælibet secta suos authores habuerit, non immerito quæritur, quænam magis secta prævaluerit, Sabinianorumne, an Proculianorum? & quidem ubi diversæ fuerunt sectarum sententiæ, ad Principem relationes factas esse, eamque sententiam magis probatam, quam Princeps confirmasset, recte existimat MERILLIUS L. 1. *Observ.* C. 5. & lib. 7. C. 11. ita Proculianorum sententia adversus Sabinianos probata fuit, quod eam Principes admisissent vid. §. 2. *J. de empt. & vendit.* L. penult. C. *de rerum permut.*

* * Sic author incertus *notitiæ utriusque Imperii* adjectus, quique sub THEODOSIO vixisse videtur, Imperatorem ita *in fin. opusc. de rebus bellic.* alloquitur: „Divina providentia sacratissime Impera-

„perator, Domi forisque Reipublicæ præfidiis Compositis:
 „restat unum ad civilium curarum medicinam, ut confusas
 „legum contrariasque sententias improbitatis rejectio litigio
 „judicio augustæ dignationis illumines. Quid enim sic ab ho-
 „nestate consistit alienum, quam ibidem studia exercere certan-
 „di, ubi justitia proficiente discernuntur merita singulorum. „

(a) L. 2. §. 47. ff. de O. J.

(b) THOMAS delineat histor. J: Rom. & Germ. §. 35.

(c) in Diff. de principali Causa Dissensionum inter Labeonem & Capi-
 tonem borumque auditores.

§. X.

INtenderunt equidem THEODOSIUS junior & VA-
 LENTINIANUS * incertitudinem juris ex authori-
 tate responforum ortam eo remedio tollere, ut cer-
 torum tantum Jurisconsultorum scripta in Judiciis
 citari jusserint, & in allegatione eorundem plures
 prævalere paucioribus, ex paribus illos, inter quos
 esset Papinianus, inter pares demum absque Papi-
 niano * * Judicis arbitrio locum esse; (a) sed hæc
 Constitutio, quàm TRIBONIANUS in Codice suo no-
 bis invidit, non mediocrem fane Judicii Paralyfin
 arguebat. Siquidem ex hac ipsa Causa non tan-
 tum major juris incertitudo fuit introducta, verum
 etiam nemo Jurisconsultorum antiquum Jurispru-
 dentia splendorem attingere allaboravit; quis enim
 homo ingenuus sine mentis commotione ferre po-
 terit,

terit , nullam justi ac æqui haberi rationem, sed nudæ authoritatis , & plurium dissentientium non ponderari sed numerari sententias.

* Jam ante hos HADRIANUS Imperator ambiguitati Juris confessione Edicti perpetui medelam parare secum constituit, atque ea in re salvii Juliani opera usus est, sicut autem hujus cura, se ad incertitudinem ex diversis Prætorum edictis potius, quam Prudentum responsis pullulantem extendit, ita & intentione sua vix non penitus excidit. Nam ut verbis utar THOMASII *Diff. cit.* §. 37. „Et Julianus ad ejusmodi negotium non „par fuisse videtur, & methodus Edicti, & repetitio actionum „non magni amplius usus parum prudentiæ arguit. „

* * Tanta hujus Jurisconsulti videbatur authoritas, ejusque fama adeo præcrebuerat, ut Studiosi Juris tertio anno Papinianistæ ab ejus nomine dicerentur, imo diem festum libros ejus primo audituri celebrare solebant. *Const. omnem Reipubl.* §. 4.

(a) L. un. C. Theodos. de resp. Prud.

§. XI.

NEque aliis ex momentis JUSTINIANUS memoratam THEODOSII Constitutionem plane sustulit, veterumque Jurisconsultorum authoritatem iterum exæquavit, id quod sat clare testatur BYNCKERSHOECK (a). Ne tamen Jurisprudentia partim mole, partim incertitudine sua ruinæ jamjam proximâ penitus corrueret, sapientissime adjecit, ut omne, quod melius & æquius est, ex Prudentum responsis non minus, quam toto illo Jure antiquo per Millesimum & quadringentesimum annum confuso decerpere-

C

tur,

tur, atque sola hæc excerpta & responforum fragmenta eam, ac tantam habeant auctoritatem, quantum, si ex Principalibus Constitutionibus profecta, & à divino ipsius Imperatoris ore fuerint profusa. ceterum ne opus stupendo prorsus labore confectum eosdem intra triduum nævos contraheret, omni interpretandi & respondendi facultate Jurisconsultis interdixit, eosque ad conscribendas metaphrases & paratitla conficienda tanquam ad perpetuas operas condemnavit (*b*). Paratitla quæ fuerint, exponit MENAGIUS (*c*). BRECKMANN (*d*).

(*a*) ad L. 40. de reb. Cred. c. 2. vid. etiam L. 1. §. 5. & 6. C. de vet. jur. enuc.

(*b*) L. 2. §. 21. C. l. c.

(*c*) amæniti. Jur. Civil. C. 15.

(*d*) in Diss. de LL. inscript.

§. XII.

AD sæculum usque duodecimum haud vestigium quoddam invenire licet, quemquam à Digestorum aliorumque operum legalium publicatione, in illa commentatum, aut quavis demum ratione interpretatum fuisse, idque eam ob causam, quod in Occidente & Italia per plura sæcula Codex & Pandectæ, si non penitus sepultæ certe minus cognitæ fuerint. At vix ineunte sæculo duodecimo pro-

professio Juris Civilis orta est Bononiæ, IRNERIUS, & post hunc alii ex aliis omnem ad leges commentariis declarandas, interpretationibus enodandas, responsis denique applicandas operam certatim contulere. Præterea cum Patria nostra Academiis esset adhuc vacua, sicuti Majores imò Principes filios suos mittebant trans Alpes juris addiscendi gratia, ita quoque Judices casus non semper obvios * ad Jurisconsultos Italiæ potissimum Bononienses eruditionis fama tum maximè conspicuos ablegabant, ab his causarum decisiones per responsa præstolantes. BANNIZA (a). Porro invalescentibus sæculo decimo quarto in Germania nostra Academiis, indubie italicarum scholarum exemplo, ad quarum normam omnes nostræ constitutæ sunt, de jure statim Professores respondere inceperunt. THOMAS (b). scopus sane erectarum in patria academi- arum haud alius fuit, quàm ut in ipsa Germania essent loca, ad quæ juvenes literarum Juriumque addiscendorum Causa mitterentur, & unde in casibus dubiis responsa peti possent. BANNIZA (c).

* Nullibi reperire est, in judiciis Regni germanici publicis omni illa ætate sententiam tulisse viros literatos, sed vel ipsum Regem vel Principem non tam studiis imbutos, quàm consuetudinum & solius æqui gnaros, nec ad privata judicia lectos scabinos, aut judices eruditione conspicuos, sed quorum plerique senili prudentiâ commendati, legendi & scribendi prorsus

fus erant imperiti , & casus quotidie obvenientes secundum mores ac experientiam , quam praxi diuturnâ sibi acquisiverant, unicè dijudicabant.

(a) *Diff. de princip. Lauterbach. §. 8.*

(b) *Diff. cit. §. 165.*

(c) *Diff. cit. §. 9.*

§. XIII.

UBI tandem una cum Academiis leges Romanæ altiores in Germaniâ radices egerunt, fieri aliter vix potuit, quàm ut appellatione mori Romano & interpretationibus Doctorum convenienter recepta lites jam quasi sopitæ recrudescerent , & sic litigia favente Themide permultum augerentur. Hæc appellandi facultas Doctorum autoritate, quæ sæculo decimo quinto crescebat magis ac magis, nostris in foris firmata litium immortalitatem adhuc frequentiore reddidit, cum victi fere omnes in ipsum Superiorem & Imperatorem perpetuo irruerent, eumque immane quantum fatigarent; quare de præscindenda appellationum licentia serio cogitatum, atque certa summa appellatoria fuit statuta, ne in minimis aut exiguis auditorium Principum occuparetur, causidicorumque artibus lites nullius momenti in longum tractæ ad æternitatem contenderent, maxime , cùm experientia docuerit, plurimos non tam superioris fores pulsare, quasi ab inferi-

feriori Judice injuriam tulerint, sed quod repetita contentione refuscitataque lite, inter varias tenebras & concertationes, vel victoriam sperent, vel executioni se suaque saltem ad tempus subtrahere cogitent. *

* Quando maximus abusus irrepit in fora ac Curias, contentionisque ferra de rebus nauci ducitur, Imperantibus certe vitio vertendum non est, si strepitus judiciorum paulisper compellant, & fenestram Jurgiis inanibus occludant, superfluis civium sumptibus non minus ac judiciorum authoritati sic Consulentes GUNDLING *de transmiss. actor. cap. 1. §. 15.*

§. XIV.

CUI Sanctioni ob perpetuas subditorum querelas de ignorantia, ignavia, & fordibus Judicum potissimum inferiorum per *Recessum deput. Spir. (a)* adjectum, quod, si gravamen non ascenderet summam appellationibus præfixam, integrum esset, gravato per viam supplicationis adire judicem vel vere vel prætenso gravantem, ut sententiam in melius reformaret. Verum quia frequentius non tam novis * quàm prioribus armis inter se pugnant concertantes, quo casu primus judex suspectus esse potest, conjiciendumque, vix eum retracturum sua, sed vel ambitione motum, vel alio affectu percitum, confirmaturum primam sententiam; hinc ad

externos Doctores, Academias, Scabinorumque sodalitates in eodem §vo *laudati Recessus* cœpit respici (*b*). Id ipsum uberius adhuc præstitum est *per Recessum Imperii novissimum* (*c*).

* Imo in revisorio nova deducere neutiquam permissum esse, plerique contendunt. vid. ESTOR Anfangs, Gründe des Gemeinen und Reichs-Proceß. §. 1001. lit. d. g. DEINLIN *Diss. de remed. revis. & transm. act. in caus. appellab. non excluso* §. 11.

(*a*) de anno 1600. §. 16.

(*b*) *in Verbis*: „Oder aber nach Gelegenheit einer jeden Sache, „und da es von einer oder der anderen Parthey begehret wird, „und erhebliche Ursachen vorhanden wären auf eine Universität, „oder aber zweyen oder dreyen Rechts-Gelehrten ad revidendum „zu überschicken.

(*c*) §. 113. ubi „doch mit diesem Zusatz und bescheidentlicher Erinnerung auf dem Fall die Summa nicht appellabel, und den effectum „devolutivum an das Cammer-Gericht nicht gehabt könnte, daß „alsdenn der Parthenen ordentliche Obrigkeit auf derselben gebührendes Ansuchen, und Begehren, die vollkommene Acta vermög „des Reichs-Deputation-Abschieds de anno 1600. auf deren zuvor mit Zugiehung und in Gegenwart beiderseits Parthenen, oder „die Gewalthabere fürgehende Inrotulation (ohne nebensitzige Recommendation) durch gewisse unparthenische Rechtsgelehrten revidiren, oder auf unparthenische Universität, oder anderes Collegium Juridicum zu schicken, und dero rechtliches Gutachten darüber zu erfordern schuldig seyn „ *V. etiam ejusdem Recess. §. 96. Verb. fin.*

§. XV.

IMo utrique huic Recessui duæ aliæ Constitutiones Imperatoriæ jam prælusêre, quarum prima est
invi-

invictissimi Imperatoris CAROLI V, qui in constitutione Criminali (a) recursum ad extraneos Doctores Judicibus solícite injunxit. Altera est MAXIMILIANI II. (b). Cui invento Imperii Constitutionibus approbato mirum non est Serenissimum Electorem Saxoniae AUGUSTUM (c) & Francofurtanae Civitatis liberae Senatum populumque (d), ut taceam cætera statuta provincialia sat numerosa, locum reliquisse.

(a) *art. fin. ad quem se referunt ejusd: constitutionis art. 28. 91. 105. 131. &c. &c.*

(b) *de anno 1570. in Comitibus Spirens. §. 85.*

(c) p. 1. *Constit. 26.* „ wir werden berichtet, daß der mehrere Theil
„ Urtheil in unseren Landen, wie sie von den Juristen, Facultäten,
„ oder Schöpfen, Stühlen gefast, ohne Veränderung, und Einver-
„ leibung des Richters Nahmen darunter die Sachen schweben, er-
„ öfnet, und publiciret werden. Da nun solcher Gebrauch aufge-
„ hoben, so würden viele Proceß dadurch genichtigtet, und zerrüttet,
„ derohalben ordnen wir, und constituiren, daß solcher Gebrauch
„ nochmahls beständig und die also publicirte Urtheil kräftig seyn,
„ auch in rem judicatam gehen sollen, ungeachtet: was von etlichen
„ de sententia nomine Consultoris lata weitläuffig dießfalls dispu-
„ rirt, und angezogen wird „

(d) *in recessus sui capitibus* „ zum 19. wann künftiglich eine oder die
„ andere Parthey in Rechts, hängigen Sachen an Schöpfen, Gericht
„ gesinnen solte, auf seine Kosten die verschlossene Acta zur Rechts-
„ Belehrung auf eine unpartheyische Universität zu schicken, soll dassel-
„ bige niemand abgeschlagen werden, sondern das Schöpfen, Ger-
„ richt die Acta begehrtter Massen verschlossen in ihrem Nahmen
„ überschicken, und bey Fassung der Urtheil solches der Universität
„ eingeholt rechtliches Bedencken in acht zu nehmen haben. „

§. XVI.

Hunc morem respondendi de Jure, quotusquisque est, qui ignorat ad nostra usque tempora constanter observatum fuisse, & hodiernum insigni Reipublicæ literariæ emolumento observari; siquidem post ævum JUSTINIANI, responsa, quæ emanant, ad pristinum splendorem, ut vim legis obtineant, non ascendunt, sed pondus ut plurimum ex rationum bene digestarum momentis, & obstaculorum quorumvis, atque dubiorum solida remotione fortiuntur. Est præterea hodie Jus ambiguum. Infinitis errat sub scopulis. Præjudiciis erroribus & opinionibus male fundatis abundat. Denique sub conflictu legum domesticarum & peregrinarum adeo laborat, ut plerumque expediat, veram juris, quo utimur in Germania sententiam à tot syrtibus liberare, & ex tenebris eruere. Plurima rerum præcipuarum capita nonnunquam ex Antiquitatibus tam profanis quàm ecclesiasticis sunt derivanda, quo præjudiciis communibus occurratur, quæ ignorantia antiquitatum regulariter teguntur. Audiamus hac de re differentem KLOCKIUM, (a) „quis quæso non videt, si decidenda occurrat „nova aliqua facti species, id multo promptius & „majori cum dignitate è nostrorum Jurisconsultorum

rum responsis, quam lectionis aut solis legibus di-
judicari ac explanari posse? Nam cum de nova
aliqua quaestione Jurisconsulto respondendum est,
summo studio diligentiaque hinc inde omnia scru-
tatur, omnia similia colligit, rationes dubitandi
& decidendi, causas, verba & sensus disponentium
conquirat, quid sit æquum aut iniquum, justum
aut injustum, legibus conveniat vel non, vel cum
iisdem litem pugnamque exerceat, sigillatim per-
lustrat; omnia denique contemplatur, rimatur,
ruminatur, & collata inter se examinis quadam
lance perpendit, eum in finem, ut veram, quam
inquirat, justitiam inveniat, inventam scriptis man-
det, & ad posteros usque propaget &c.

(a) in Epist. dedicat. Tom. I. Consil.

§. XVII.

Sed majora adhuc commoda in ipsas partes col-
litigantes redundare, quilibet æquus rerum arbi-
ter dijudicabit. Præterquam enim, quod litigiis
maximè sumptuosis rabularum forensium calliditate
jam impliciti, vel mox implicandi, propositis per
extraneos impartiales partis adversæ rationum pon-
deribus ad cedendum, vel amicabiliter saltem tran-
sigendum quandoque inducantur; est etiam haud

D

raro,

raro vix non unicum justitiam solidam & impar-
 alem obtinendi remedium. Nemo hercle dubita-
 bit, Judices inferiores in vicis pagisque, ubi non
 semper Papinianus regnat, aut Ulpianus jus dicit,
 crassa interdum Juris imperitia, neque minore ne-
 gligentia & imprudentia laborare, factum minus
 solícite excutere, alios econtra gratia, metu, odio
 vel sordibus corruptos â vero Justitiæ tramite stu-
 diose aberrare. Liceat hic, verba RENNEMANNI (a)
 recensere, quæ tamen, quia & duriora & generaliora
 sunt, absit, ut ex asse mea faciam. „ Ne quid di-
 „ cam, de aliis Regionibus, in quibus jurisdictiones
 „ etiam superiores villis & pagis, qui Nobilibus feu-
 „ dales sunt, adhærent, qui plerumque juris impe-
 „ riti sunt, & præ avaritia judices & Assessores ale-
 „ re non solent peritiores; maxime in capitalibus
 „ judiciis, quibus judicem & scabinos ex subditis
 „ suis præficiunt rusticis, & experientia testatur Prin-
 „ cipum & Comitum præfecturas sæpissime com-
 „ mendari his, qui Legum scientiam habent parvam
 „ admodum, dummodo quæsturæ, quæ sæpe sola
 „ in aulis attenditur, negotiorum sint periti, qui
 „ omnes propter imperitiam juris crassissimis sæpe
 „ se & litigantes erroribus, si ex suo judicent cere-
 „ bro, involvunt. „ Ita ille * quodsi etiam judices
 ad unum omnes immaculatos justitiæ sacerdotes ef-
 se

se pie credas , id tamen haud negabis , ineptis sæpius altercantes suspicionibus laborare , ac , cum ipsi sint in omnem malitiam proclives , spectra sibi non raro fingere , ubi nulla sunt , & cum larvis pugnare , ubi sincere omnia ac legaliter peraguntur. Nonne igitur , ubi partes vel cerebrosi eorum causidici publice inepta garriunt , ac strenue mentiuntur , & de favore odio , sordibus , imperitia & ignavia judicum licet doctorum & honestissimorum varia crepitant , consultissimum aliquando erit , si judices vexæ redimendæ causa nonnihil Phantasiæ & magis impartialis sententiæ spe oppletis sibi que sapientibus indulgeant , sicque commentitias illas & insulas querelas de justitia minus recte administrata uno quasi halitu extinguant ? imo summorum adeo Principum authoritati , ut reliqua brevitatis amore silentio involvam , responsis Prudentum consuli nonnunquam debet. Pone modo subditum quendam occasione controversiæ sibi in formato Principis dicasterio motæ integrum judicium ex ratione non prorsus inani tanquam suspectum recusare , quid aliud superest , quam ut talis causa in maximum Principis præjudicium ad supremum aliquod Imperii tribunal nullo observato instantiarum ordine devolvatur , sicque Jus primæ instantiæ tam sanctè , tamque religiosè , idque repetitis vicibus assertum , & vindicatum bre-

vi temporis intervallo vix non penitus convellatur, nisi cum Magnif. & Consultiff. D. SÜNDERMAHLER (b) statuas: „alium effectum, talem recusationem „non operari, quam ut ad declinandam omnis suspicionis notam Princeps, cujus Dicasterium hac „ratione recusare subditus attentat, ad Jurisconsultos externos sibi plane non obnoxios acta mittat, „atque ab his sententiam, quæ dein Principis nomine publicetur, exposcat. Sic equidem Principem, „si subditis ea, quibus salva manente sua potestate „& autoritate, se dicasteriumque suum omni suspensionis vitio liberare possit, ultro largiatur, consultissimè non minus ac justissimè agere nemo negabit. „ & de hisce responsis moribus primo (c) & consuetudine Germaniæ Generali, (d) mox etiam Constitutionibus totius Imperii atque sanctionibus provincialibus (e) introductis, quid hodiernum juris sit, nunc mihi disquirendum restat.

* Neque me later Jurisconsultos externos etiam dono sanctitatis, & inerrantiæ præditos non esse, atque secundo reum modo condemnare, modo absolvere, prout opinionum varietate inter se fluctuant, & discrepant. Sed quoad primum nulla quoque facultas juridica vel alterutrum sibi hucusque vindicavit. Quoad secundum sciscitari liceat, an igitur iudices domestici hætenus perinde ac septuaginta interpretes inter se conspirarint? quoad utrumque igitur id monuisse sufficiat, questionem haud aliter, quam comparativè formandam esse.

(a) de transmiss. act. c. 4. n. 11. lit. a.

(b) diff.

(b) *diff. de format. Princ. Dicast. non recusabili* §. 11.

(c) V. MEV. in *Comment. ad jus Lubec. L. 5. T. 9. art. 2. in addit.* & *supra* §. 12. b. *diff.*

(d) ZASIUS in *L. 10. ff. de Jurisdic. n. 12.* RENNEMANN l. c. n. 7. lit. a. n. 27. lit. c. MEV. p. 3. decis 40. n. 1.

(e) *Vid. supra* §. 14. & 15. b. *diff.*

§. XVIII.

Sunt autem Responsa prudentum sententiæ, vel opiniones eorum, quibus concessum est de Jure respondere. Ea vel decisiva audiunt, vel consultativa. RENNEMANNUS (a) quidem statuit responsorum modernorum genus aliud vulgare, aliud vero singulare sive solenne; vulgare, vel esse Consilium vel Responsum in specie dictum; sed vix est, ut stylus Jurisconsultorum mutetur, aut illum cum RENNEMANNO reprehendam, ubi de rebus sermo est, non de voculis in civitatem Forenssem hodiernam bene vel malè receptis aut recipiendis.

(a) *Diff. cit. c. 1. §. 6. & 8.*

§. XIX.

Consultativum ab ipso Judice impetratum hunc non stringit, cum non nisi propriæ informationis causa fuerit postulatum, ut nempe ex hujusmodi præjudicio suas rationum meditationes magis

legaliter peragere valeat. Quod si ergo hujusce-
modi responsi rationibus se non convinci viderit,
nihil obstabit, quominus illud secundum æquum
ac bonum emendet, mutet, vel ab eo prorsus re-
cedat, & in quamvis aliam ire sententiam queat.
Nec partes ideo se gravatas dicere valebunt, cum
Judici facultatem se informandi adimere aut quavis
demum ratione aggravare haud possint. Quod si
tamen Judex responsum Prudentum ultro sequatur,
securus est, ne valeat à partibus conveniri, quasi
malè judicaverit, litemque suam fecerit. Huic enim
actioni tantum locus est, si Magistratus vel contra
expressam constitutionem vel consuetudinem rece-
ptam, verbo : si contra ea, quæ plani Juris seu
scripti seu non scripti sunt, sententiam dicat, quod
utique metuendum non est, si ex sapientum Con-
silio pronunciet. Ita Doctores communiter. Pari-
ter à parte impetratum magistratum *juxta Recess.*
Imperii noviss. (a) non arctat, sed id tantum efficit,
ne victus per sententiam Judicis tanquam frivolus
& temerarius litigator in expensas condemnatur;
cum parum verosimile sit, Jurisconsultos pronun-
tiasse pro eo, cui jura aperte resistunt, & contra
eum, cui non minus aperte suffragantur. Quem-
admodum nempe appellato succumbente fit expen-
sarum compensatio, prout GAIL (b) testatur, sibi
non

non constare, unquam aliter observatam fuisse, quia appellatus justam litigandi causam habere præsumitur, cum sententiam prioris Instantiæ pro se habeat; ita fere etiam in nostro casu expensarum compensationi locus erit (c). Ceterum tam Judicem actione pulsare, quàm victum in expensas condemnare licebit, si hujusmodi responsum ad falsam vel minus plenam facti narrationem emanaverit. Collegium enim Jurisconsultorum secundum ea, quæ proponuntur, Respondet more Jurisconsultorum veterum præcipue SÆVOLÆ (d); unde non tam ad responsum, quam ad narrata respiciendum esse monet MEVIUS (e); uti enim narratum, ita impetratum, & si ex Rescriptis summorum Principum, si preces veritate non nitantur, precatores nullum fructum percipiant, quin Principi quidquam vitio verti possit (f), quid nî ex responsis Prudentum? nequeunt ergo Jurisconsultorum responsa, non audita causa ejus, contra quem respondent, semper fortiri effectum, non tam ulla eorum, à quibus conduntur debilitate, quàm eorum, à quibus petuntur, malitia, aut culpa.

(a) §. 96. in fin.

(b) Lib. 1. *observat.* 152. n. 5.

(c) GAIL. l. c. n. 6. LAUTERBACH. *Colleg. Theoret. pract. de O. J.* n. 6.

STRYCK. U. M. de O. J. §. 10. (d) L. 60. ff. de A. R. D.

(e) *Conf.* 21. n. 185.

(f) *L. fin. C. de divers. Rescript.*

§. XX.

Eodem prorsus modo se res habere videtur intuitu victi quoad refusionem expensarum vigente statuto vel consuetudine, quod victus victori sit condemnandus in expensas. Etenim si victus, quanquam habeat justam litigandi causam, in vim similis statuti vel consuetudinis victori in expensas condemnari debet, nulla, ut opinior, differentiae ratio apparet, cur non idem sit asserendum de victo, qui responsum aliquod purè consultativum pro se obtinuit. Hoc quippè non maiorem, quam probabilem, litigandi causam arguere apud omnes in confesso est. Quod autem in concursu similis statuti victus ob justam litigii causam excusetur ab expensis, ideo sustineri non posse autumo, quia statutum esset frustratorium, & nihil adderet Juri communi, si justa causa liberaret ab onere expensarum, cum hoc ex praxi communi jam obtineat; at statutum non debet intelligi, ut sit superfluum (*a*). Neque illud adversariorum me movet: omne statutum sic esse intelligendum, ut non sit irrationabile, nec mereatur à sapientibus reprehendi, & potius debere reputari tanquàm superfluum, quam ut quis indebite ex eo lædatur (*b*). Quod quidem verissimum est, sed huc minùs quadrat, nam gratis

tis asseritur, tale statutum esse irrationabile &c. hoc certum sacrum Rotæ Romanæ auditorium ad evitandas lites sat pretiosas super ipsis expensis & ob alias justas causas consuevisse, victum victori in expensas condemnare, licet justam habeat litigii causam.

(a) cap. 10. de privil. in 6.

(b) FACHIN. *Lib. 12. controuv. Jur. c. 52.*

§. XXI.

Responsum consultativum etiam post conclusionem in causa ad acta admitti debere statuit BLUMIUS (a), & incassum pars adversa excipit de submissione jam facta *, quoniam Responsum in gratiam judicis, cui in causa nunquam concluditur, non autem partis exhibentis admissum censetur, ideoque vix credere possum, Judicem ad illud legendum ex vera Juris necessitate obstrictum esse, multò minùs parti adversæ communicari, aut copiam dari debere; cùm non habeatur pro parte actorum, ac quoad factum nullo modo attendi debeat (b); non enim exhibetur, ut instruat processum, sed potius ad movendum animum Judicis, ut ad adversarium parum pertineat, cui similiter liberum est, pro sua parte Jura allegare ad instruendum Judicem, unde est, quod communiter pars respon-

E sum

sum Judici offerens protestetur, ne copia adversario fiat * *. Quodsi vero ejusmodi consilium cum aliis productis tanquàm adjunctum als eine Beylag, judicialiter exhibeatur, desuper pars adversa audienda erit, BLUM. (c) cum ex productione ad acta fiat ipsorum pars, tanquàm ipsis insinuatum MEVIUS (d).

* Legibus provincialibus aliquando contrarium observari patet ex tit. 47. §. 4. Ord. Cam. March. Brandenb. & tit. 13. ord. process. Princ. Anhalt.

* * Judex copiam parti adversæ exhibens, nullitatem non committit, sed hoc ei arbitrium esse statuit MENOCH. 2. arbitr. cas. 175. BRUNNEMANN. Process. civil. C. 25. n. 9. in eo tamen cautus sit judex, ne hac occasione lis procrastinetur, hinc partes ad ulteriora neutiquam admittere debet. LUDOVICI Process. civil. C. 25. §. 19.

(a) Proc. Cam. tit. 63. §. 24. & GAIL. L. 1. obs. 107. n. 13.

(b) Reichs Hofraths Ordnung tit. 4. §. 15. „die Consilia, und In-
„formationes Juris aber, so die Parthenen ihnen selbst stellen las-
„sen, sollen nicht pro parte actorum gehalten, noch in dem Rath
„referirt werden. „ item Recessus Imperii novissimus §. 96. in fine
„solche Consilia aber weder in referendo noch votando Ziel oder
„Maass geben, noch so viel das factum belangt, einigerley Weisß
„attendiret werden solle.“

(c) l. c. n. 24. 25. 26.

(d) p. 5. decis. 216. n. 1.

§. XXII.

CUM itaque responsa consultativa saltem quoad principale litis objectum nemini, neque judici, neque adversæ parti ex hactenus dictis præjudicio sint,

sint, vel esse possint, affatim elucescit, hæc melius in numerum opinionum, quam sententiarum referri.

§. XXIII.

R Esponsa, ut ajunt, decisiva sententiæ vim habere, jus inter partes facere haud aliter, ac si Magistratus in causa competens ipsemet pronuntiasset, igitur nî legitimo remedio suspendantur, in rem judicatam transire, neque judici fas esse â tali extraneorum decisione resilire contra SCHRADER (a), BERLICH (b) fatis, ut opinor, in aprico est, atque *ex Nemesi Carolina (c), memorata Constitutione Spirensi (d) & Recessu Imperii novissimo innotescit (e).* nec aliud patitur intentio litigantium, ad quorum postulata judex transmissionem actorum decrevit, eorumque petitis congruenter decidendi facultatem in alios transcripsit; & sane litigantibus consultum non esset, si duntaxat per modum consilii valerent, L. B. de LYNCKER (f) minus responsa tantis curis & sumptibus expeterent, si ea judex in nihilum pro suo lubitu redigere posset. Parum quoque interesse putô, siue talis sententia Magistratus nomine publicetur, siue Jurisconsultorum auctoritatem solam præseferat, sufficit enim lege, statuto imperante,

aut saltem partium, judicisque consensu tale decretum impetratum ea mente, ut super iis, quæ apud se acta fuerunt, sententiæ vim habeat, ac quavis demum ratione per Judicem fuisse publicatum CARPZOV. (g) cum non nisi solis rabulis incumbat, ob verborum corticem ad huc disceptare, ubi, qualis fuerit animi intentio petentium æque ac transmittentium in sole meridiano positum est; & licet per *Recessum Spirensen* (h) injungatur, ut Responsum ante publicationem forma sententiæ judicialis induatur, attamen ubi consuetudine introductum est, responsa Prudentum judicialiter partibus iisdem verbis, quibus concepta sunt, sententiæ loco publicari, ne quidem judex habet, quod metuat, potissimum, quia sic lites commodius ad exitum perveniunt **, ut aperte agnitum in *Constitutione Saxonica* supra §. 15. lit. C. citata.

* Quid obtineat, quando judex ad postulata partium litigantium diversæ forte Religioni addictarum à duabus facultatibus Religionis similiter diversæ petit, ut communicato invicem consilio responsum utriusque nomine expediatur, quælibet verò facultas, quia ab alia consensum in unum & idem impetrare non potest, separatum, & alteri è diametro oppositum responsum Judici transmittat vid. L. B. de CRAMER *Weslarische Nebenstunden*, p. 10. n. 10. ubi duplex casus recensetur.

** Deberet enim sententia exactissime concordare responso, id eoque hoc in originali esset exhibendum, ut partibus de omnimoda consonantia constare queat, unde facile caufidici, & litium amatores deprehendent, quæ litigii protrahendi gratia obmoveant.

(a) de

- (a) *de Feud.* p. 10. Sect. 14. n. 93.
- (b) p. 1. *conclus. pract.* 59. n. 26. & 27.
- (c) art. 165.
- (d) §. 16.
- (e) §. 113.
- (f) *de Gravam. extrajud.* C. 6. §. 32. n. 5.
- (g) *in Jurisprud. Forens.* p. 1. constit. 26. def. 1. n. 5. 6. 7.
- (h) *de anno 1570.* §. 85.

§. XXIV.

QUod si sententia ab extraneis lata appareat iniqua, ex rationibus mox allatis, & ne ineptissimo cuivis Judici datum sit, tam ex malitia, quam imperitia responsa à Jurisconsultorum collegiis lata sub specie justitiæ rite administrandæ emendare, atque Legislatorum non minus voluntatem ac litigantium solatium sub prætextu æquitatis non nisi cerebrinæ passim eludere, eam immutare haud poterit; cum enim teste MEVIO (a) declaratio sententiæ ab extraneis jurisperitis petitiæ necessario ab iisdem postulanda, non pro captu aut opinione judicis facienda sit, & juxta LEYSERUM (b) ne quidem partem sententiæ à collegio juridico impetratæ suppressere liceat; * denique post transmissionem actorum semel decretam judicis pronuntiatio irrita sit, & revocanda MEVIUS (c), multo minus judicis erit, sententiam consilio jam impetrato repugnantem ferre **.

* Casum recenset de senatu primam quidem sententiæ partem, qua reus absolutus fuerat, publicante, alteram verò, quæ actor in expensas condemnatus erat, reticente.

** Posito tamen sententiam condemnatoriam in causa potissimum criminali evidentem & indubitata ex mente Judicis continere iniquitatem, aut palpabili errore facti laborare, nemo, ut opinior, multum reluctabitur, si Judex partis innocentiae prospecturus eadem acta, cum priore Responso ad alios jurisperitos transmittat, errorem deprehensum in literis designet, ejus examen solidius actorumque diligentio rem inspectionem sollicitet, seque alio responso instrui, aut erroris sui convinci petat.

(a) p. 1. decis. 110.

(b) *Medit. ad ff. Spec. 6. med. 7.*

(c) p. 3. decis. 68.

§. XXV.

Magistratus aliquando extraneorum Jurisconsultorum suffragiis ea, quæ coram ipsis judicialiter actitata fuerunt, decidenda exponere debere, dispositio legum sat clara evincit. *Constitutio Carolina loc. supra §. 23. cit.* & alibi sæpius judicibus necessitatem imponit, ut casu dubio eveniente consilium juris peritorum expetant. *Recessus Imperii novissimus loc. ibidem cit.* idem beneficium pro casu deficientis summæ appellabilis in vim revisionis * partibus indulgit, ita, ut, si fiduciam omnem in extraneis collocent, & post exposita gravamina id ipsum manifestent, denuo in causa pronuntiare neque-

queat, sed eam extraneis dijudicandam relinquere teneatur judex LEYSER (a). Neque enim is electionem habet, sed illi, quibus beneficia sunt concessa, adeoque arbitrium censeretur non debet, ut sese Magistratus interponat, quodquæ in solatium alternum relictum est civibus infra summam appellatoriam gravatis, is illis eligendi jus adimat, postquam *loco citato* disertè injunctum, ut petitio supplicantium attendatur. Et cujus quæso intuitu ac favore in sæpe laudato R. J. *Noviss.* revisionis per extraneos faciendæ mentio facta est? nullius certe, nisi ejus, qui se conqueritur læsum, de difficili sententiæ pondere, interventu libelli querelarum pleni exposulare incipit, ac de æquabili sententia à priore Judice obtinenda sibi rei que suæ malè metuit. Quam ob rem haud immerito concluditur, quod, si proditum hoc remedium, & à parte electum denegaretur, non solum pars gravata ad Mandatum de transmittendis actis ad impartiales, nec impediendo uti Jure constitutionum Imperii ac interim inhibitorium S. C. confugere (b), quod præjudicio recentiore illustrat L. B. de CRAMER (c) **, sed & quamvis summa appellatoria deficiat, ad suprema Imperii tribunalia provocare posset, cum & alias quoque beneficia juris denegata, quantacunque summa fuerit, appellationem pariant, quia his casibus
non

non quantitas, sed iniquitas Judicis temerè negantis, quod Lex postulantibus concedit, attenditur L. B. de LYNCKER (*d*).

* Idcirco vix amplius dubitandum est, gravatum intra decendium sub pœna desertionis hanc revisionem petere debere MYNSING. Cent. 6. observ. 15. n. 2. GAIL L. 1. observ. 139. n. 4. L. B. de LYNCKER C. 6. §. 32. n. 1. quia considerari debet, ut surrogatum remedii appellationis in causis ad summa Imperii tribunalia non devolubilibus, ita, ut eatenus parificentur supplicatio & appellatio, licet in multis alias differant L. B. de CRAMER l. c. §. 5.

** Utrum idem statuendum veniat, si causa & summa appellabilis subsit, at pars gravata controversiam ob metum impenfarum, litis abbreviationem, aliasve circumstantias ad summa Imperii tribunalia per viam appellationis devolvere nolit, neque tamen penitus acquiescere cogitet, novam potius determinationem per extraneos postulans V. apud eundem L. B. de CRAMER l. c. §. 3. & Fusius DEINLIN *Diss. de remed. revisio. & transmiss. act. in caus. appellab. non excluso.* à pag. 12. usq. ad finem.

(a) l. c. spec. 655. med. 71.

(b) arg p. 2. ord. cam. tit. 23. vers. Es wäre dann, daß die Sache.

(c) l. c. p. 8. c. 6.

(d) l. c. c. 6. §. 32. n. 4. ESTOR l. c. §. 1001. lit. h.

§. XXVI.

HÆc Conclusio quemadmodum per modum regulæ inservit, ita exceptiones quasdam sine omni dubio patitur. Sic primò, si Collegia Judicum sint satis numerosa atque Assessorum pietate, eruditione & prudentia conspicua, nihil obstabit, quo

quo minus Dicasteria ejusmodi partibus licet acerbè ejulantibus ipsa ferant sententias ; præcipuè, si ea privilegium exemit, mos diuturnus tuetur, statuta ab Imperio generatim aut speciatim approbata immunia declarant R. I. N. (a). Quodsi & eo se provida Principis sollicitudo extendat, ut ad causas in revisorio decidendas penitus diversi ab iis, qui priorem tulere sententiam, assumantur, id quod in hujate Principalis Regiminis Cancellaria, quæ in duos distincta senatus est, adeoque causæ revidendæ alii facile admoveri Assessores possunt, fieri solet, res minoribus adhuc tricis obnoxia erit ; cum sic finis transmissionis actorum in favorem subditorum introductæ minoribus impensis, & via breviori obtineri possit, qui sane alius non est, quam ut, si prior sententia vel juri vel factò minus fuerit conformis, facili negotio in melius reformetur. Inde patescit denegationem hujusmodi Legibus Imperii nequaquam esse inimicam, siquidem finem transmissionis in verè vel prætensè gravati favorem introductæ involvit, vel etiam superat. Neque Carolum V. de Societatibus tot tamque eximiis Viris fulgentibus vel somniasse quidem manifeste constat (b), & vix non omnes Constitutionis criminalis paginae quam apertissime loquuntur.

(a) §. 113. in fin. Jedoch abermahls diese Verordnung den Ständen des Reichs an ihren erlangten, und hergebrachten Privilegiis Freyheiten, Lands-Ordnungen, Statuten, und sonst ohne Nachtheil verstanden, sondern dieselbe in ihren Kräfften gelassen werden. ESTOR l. c. §. 1001. lit. 1.

(b) vid. art. 146. 150. & fil.

§. XXVII.

HAud aliter 2do Magistratus ordinarius subditis usum hujus beneficii recte denegat, si litis tantum protrahendæ causâ, & nullis innixa argumentis, sed penitus frivola appareat transmissionis petitio, eoquod gravamen vel nullius momenti, nec ullibi in Jure fundatum, vel ad summum tale, quod processum tantum concernit, non causæ merita, hisque nihil præjudicii infert, priori sententiæ objiciatur (a). His casibus injuria sese affectum vix conqueretur justè, cui improbum postulatum, puta, quod ob manifestam contumaciam condemnatus sit, aut ob desertionem revisionis Jure exciderit (b), illico est ad ostendendum. Nec aliquod supremum Imperii Tribunal patulas ei aures præbebit, multo minus Mandata S. C. decernet, cum hæc ob denegatam actorum transmissionem in vim revisionis petitam locum ex natura sua habere nequeant, nisi denegatio factum, nullo jure justificabile seu species denegationis justitiæ sit (c), at sub dictis determinationi-

tionibus pro tali facto haberi minime gentium potest. „Ejus ergo merito negligitur querimonia, „qui causas habet nullas, aut actis contraria loquitur; quin coercendus est potius, quod sic Judicem fatiget, eumque iniquitatis accuset. Quamvis suadendum sit aliquando, ut, cum forte aliquid occurrit dubii, petitorque paulo incivilius instat, ipsius sumptu ex officio transmittantur acta, simul atque interrogetur, an beneficium transmissionis sit concedendum importuno homini, gemitus, preces ac minas intempestive fundenti. Sic enim fiet, ut tandem aliquando suo malo desipere desinat, præstructoque ad summa Tribunalia aditu pudore confusus conticescat (*d*).

(*a*) vid. MEV. p. 3. decis. 68. in fin. & p. 4. decis. 335.

(*b*) vid. MEV. p. 4. decis. 353.

(*c*) L. B. de CRAMER *observ. jur. univ. observ.* 63.

(*d*) GUNDLING *de transm. act. c. 2. §. 27.*

§. XXVIII.

NOn impertinens quæstio moveri potest, num Judex ordinarius, antequam ipse in prima instantia pronuntiavit, alterutra vel saltem utraque parte serio petente, ventilata coram ipso acta Collegio cuidam juridico sententiæ ferendæ causa invitatus

etiam & ita quidem transcribere teneatur, ut, si non attenta litigantium petitione (quam interea arbitrariam, nec ulli momentosæ rationi innixam hîc suppono) sententiam tulerit, hæc nullitatis vitio laboret? negativæ cum L. B. de LYNCKER (*a*) subscribere haud vereor. Nam Magistratus ordinarius jurisdictionem generatim, & quasi per aversionem pro singulis subditorum controversiis autoritate summi Imperantis consecutus est, quæ cum non in simplici cognitione, sed potestate etiam sententiam concipiendi, & ferendi consistat, atque etiam in invitum exerceatur (*b*), pro efficaci sane hujus jurisdictionis exercitio eousque militabit præsumptio, donec doceatur restrictio, & quidem facta per eum, qui est fons jurisdictionis, utpote à quo, sicut quoad primum esse, ita non minus quoad conservari illa unice dependere debet. Quamdiu igitur summa in Republica potestas non ademit hanc partem jurisdictionis, litigantes contradictione sua haud efficiunt, ut, quod Judex autoritate publica fecit, prorsus in irritum cadat. Nullibi autem Jus commune pro hoc casu limites quosdam posuisse, vel vestigium reperire est. Quid? quod moram induci litis ordini crederem, ac sine causa peti, ad quod stricto Jure nec Magistratus, nec Judices obligantur. Adeoque vix nulla erit sententia, etiam si inter-

ter-

tercefferit utraque pars, & majorem se fiduciam in
exteris ponere centies clamaverit.

(a) l. c. n. 3.

(b) L. 83. §. 1. ff. de Verb. Obl.

§. XXIX.

QUando alteruter litigans extraneorum operam
invocat, id ipsum LEYSERO (a) placet *, ast,
cùm uterque litigator id petit, Judicem acta ne-
cessario ad Collegium mittere debere, neque id si-
ne nullitate negligere posse, tuetur (b). Cur? pro-
vocat primò ad argumentum ex ULPIANO desum-
ptum (c). verba Legis hæc sunt: *Si convenerit inter
litigatores, quid pronuntietur, non abs re erit, Judi-
cem ejusmodi sententiam proferre.* Objectum Legis
est indubie beneficium competentiae conventionale,
* * circa hoc disponit ULPIANUS, quodsi inter cre-
ditorem & reum convenerit, ne hic in solidum con-
demnetur, Judex secundum hanc conventionem
sententiam proferre teneatur. Recte habet ULPI-
ANUS, incumbit Judici pacto litigantium conformi-
ter pronuntiare; nam sicut conventio l.c. memorata
bonis moribus & honestati non reclamatur, neque in
alicujus tertii, sed solius actoris præjudicium tendit,
qui Juri suo renuntiare, & debitori reo totam ob-
liga-

ligationem, quidnā partem? oblato eidem competentiae beneficio remittere potest, ita etiam Judicis non erit, à litigantium placito recedere, & in solidum condemnare reum, quem actor pro parte absolvit. Sed quis præter LEYSERUM ex hac lege argumentum derivabit ad transmissionem actorum? tota alia est conventionis de transmittendis actis facies. Non hìc subintrat solarum partium convenientium interesse, è re tertii agitur, præjudicatur Judici publica autoritate constituto, & ejusdem jurisdictioni itidem publicæ multum derogatur. Quod autem quam parum ab alterutro litigante secundum ipsum LEYSERUM fieri potest, tam parum ab utroque vi conventionis Judici legem dicere ambientis intentari poterit. Non una hora transmissio actorum inter partes conventa distat à beneficio competentiae conventionali: hoc solus etiam actor effectui mandare valet, ita, ut Judex reum in solidum condemnare nequeat, licet reus vel ambitione ductus, vel propius instante nihilominus concursu, in solidum velit esse condemnatus, aut absolutus. Secus se habet transmissio actorum, quam unus petere non potest, vel saltem, si petat, Judex invitus juxta eundem LEYSERUM petito deferre non obligatur. Demum pactum ab ULPIANO probatum respicit materialia causæ, quorum altera-

tio

tio subest partium arbitrio. Pactum econtra de transmittendis actis tangit formalia processûs, quorum vicissitudo neutiquam privato litigatorum consensui, aut si mavis arbitrario pruritui, relinquitur.

* Vix tamen universim probare audeo censuram, quam adjicit LEYSERUS asserendo : „Judicem malè facere, & suspectum se quodammodo reddere, qui ab una parte saltem imploratus acta „ad Jurisconsultos mittere detrectat, sententiamque suam invitis (invito) obtrudit. Annuat potius vir cordatus precibus „his, atque suspicionem omnem abs se amoliat. „Locus subin erit illo GROTHII effato L. 1. C. 2. n. 3. *de Jure B. & P.* „Quod „honestum dicimus, pro materiæ diversitate modo in puncto „consistit, ut si vel minimum inde abeas, ad vitium deflectas, „modo liberius habet spatium, ita ut & fieri laudabiliter, & „sine turpitudine omitti aut aliter fieri possit.”

** Vide notas GOTHOF. Item BRUNNEM. ad h. L. & Doctores communiter. Neque LEYSERUS l. c. aliud assignat.

(a) in med. ad ff. Spec. 6. meditat. 5.

(b) l. c. med. 6.

(c) L. 26. ff. de Re Judicata.

§. XXX.

Innititur secundò paritati transmissionem inter & compromissum figuratæ. Ecce verba LEYSERI: „Utraque parte consentiente totius causæ cognitio „â Judice ordinario advocari, & ad arbitrum devolvi potest. Poterit itaque magis facultas sententiam concipiendi ei auferri. Atque hic primus casus est, qua sententia ab ipso Judice sine Consilio

„filio prudentum lata, penitus corrui. „ Sed hæc
Juris analogia æque firmo, & inconcusso insistit ta-
lo, ac argumentum ex ULPIANO à LEYSERO excul-
ptum; in omni dispar est à transmissione actorum,
compromissi indoles: per compromissum tota qui-
dem causa à Judice devolvitur ad arbitrum, attam-
en si una pars laudo se putet gravatam, per viam
Reductionis ad eundem Judicem tanquam ordina-
rium, consentiente ipso LEYSERO (a), revertitur, qui
laudum pro re nata in totum & pro parte immu-
tare, vel etiam confirmare potest, salva sic eidem
manente omni jurisdictione, id est: pro sua opini-
one causam decidendi libertate *. In transmissione
actorum vero stricta & ligata est in perpetuum Ju-
dici dextra, cum sententiam à Collegio Jurisconsul-
torum latam præcise publicare debeat, & utut di-
versam ac magis forsan æquam foveat opinionem,
ne latum unguem ab ea recedere possit. Præte-
rea, si pars per sententiam Collegii à Judice publi-
catam se credat gravatam, ad judicem judicis pub-
licantis immediatè superiorem appellat, proinde cau-
sa nunquam ad priorem instantiam pro concipien-
da sententia regreditur. Principalis igitur actus ju-
risdictionis nempe causæ decisio Judici invito, &
quidem mera privatorum conventionem, adimeretur,
quod magno eidem cederet præjudicio, & alias con-
sequen-

sequentias non laudabiles haberet pedissequas. Denique in aprico est, compromissa etiam locum habere circa causas ad summa Statuum æquè, ac totius Imperii Tribunalia qualificatas; quis, nisi ad omnia ineptus, ideo somniabit, etiam in hisce supremis Judiciis parte utraque petente transmissioni locum esse, atque integra Dicasteria, tot eximiis Viris prægnantia normam ab uno vel altero Doctore privato præstolari debere, quam & non aliam in pronuntiando tuto sequi possint, imo teneantur.

* Siquis vero contra LEYSERUM *Spec. 65. med. 2.* cum GUNDLINGIO *Prælect. ad prota pandect. de recept. & qui arbitr. recep. §. 29. jur. Patr.* contendat, hujusmodi reductionem juri Romano refragari, & nonnisi praxeos erroneæ partem esse; huic replicare liceat ex eodem GUNDLINGIO, saltem „pœnâ exsolutâ, aut præstito eo, quod interest, laudum etiam juri Romano conveni- „enter in auras abire. §. 26. & 34. *jur. Patr.* compromissum non „amplius obligare. §. 35. *Jur. Rom.* litem nulla penitus laudî „facta mentione ab ovo inchoari posse §. 33. *Jur. Rom.* „sed coram quo, nisi eo, qui causæ, compromisso nullo inito, ordinarius Judex fuisset? nonne igitur & puri puti Juris Romani principiis insistendo, salva manet in compromisso judici ordinario pro sua opinione sententiam ferendi libertas?

(a) *Spec. 65. med. 2.*

§. XXXI.

CETERUM LEYSERUM hucusque non fuisse locutum de hypothefi, qua pars utraque causam fufpicionis iuftam, ob quam Iudicem recuset, afferat, eamque probare parata fit, *ex eadem meditatione* evidentiffime innotefcit; fiquidem novam hanc hypothefin l. c. fub cafu fexto exprimat, quo fententia ab ipfo Iudice fine Confilio Prudentum lata penitus corruat, controverfiam autem paulo ante agitatam fub cafu primo recenfeat, atque fic utramque quæftionem fat clare contradiftinguat. Præterea in nova hypothefi ftatuit una tantum parte transmissionem exigente fententiam iudicis eſſe nullam, quod in controverfia fuperiori negaverat, igitur vel LEYSERUM diverfos cafus in mente habuiſſe, vel in eadem pagina ſibi turpiter contradixiſſe fatearis, neceſſe eſt. Porro ſicut non diffiteor, quod, ſi alterutra duntaxat pars ad liquidandas contra perſonam Iudicis varias exceptiones ſeſe offerat, idoque, ut cauſa per extraneos decidatur, enixè flagitet, ſententia penitus corruat, quam ipſemet Iudex non adhibito Prudentum confilio confecit, ita ex adverſo abſciſſa neceſſitas * quadrante huc ratione *ſuperius* §. 28. *allata*, necdum apparet, cur Iudex peregrinum nomen & authoritatem actore & reo

reo insimul licet postulantibus porrigat, qui contenti omninò esse tenentur, si Magistratus inferior utrique parti fundatè suspectus negotium immediatè superiori definiendum relinquat.

* Respectu Judicis perinde ac partis his in circumstantiis consultius esse actorum volumina ad externos ablegari, haud gravatè largiri omnes nullus dubito, et, si operæ pretium foret, facili negotio evinci posset.

§. XXXII.

ID fusiùs monere supervacaneum duco, imperatam per Legem provincialem, ordinationem Judicii stylumve Curiae, pro certis casibus actorum transmissionem à Judice nullo sub prætectu evitari posse. * Neque enim id fert Legislatorum propositum, qui certum pronuntiandi modum præscripsisse supponuntur, neque Judicum religio & officium, quod in eo consistit, ut tanquam meri Legum ministri Legislatorum voluntati exactè se conforment, atque nec duriores, nec mitiores lege unquam esse audeant. Quare vix ambigendum, sententiam omiſſa transmissione latam plane nullam esse, tanquam legi publicæ contrariam & auctoritate judiciali penitus destitutam; ex eo enim, quod Jurisconsultorum extraneorum judicio sententiæ facultas

privative data fuit, Judici hoc ipso adempta censeri debet. Quemadmodum itaque non habetur pro sententia, quæ ab iis fertur, qui judicare non debent, etsi alias Judicio præfecti (a), & ubi plures sententiis adhibendi, seu judicare jussi, aliquibus non adhibitis pronuntiatum rei judicatæ vim non fortitur (b), ita, quod per jurisperitos extraneos ex Lege judicari debuit, sed iis non judicantibus pronuntiatur, viribus caret.

* Exempli loco inservire poterit C. 19. *Recess. Francofurt. supra* §. 15. adductum, & *Ordn. Judicii in Pomerania*, qua provisum, ut si nullitatis deductione in eodem Judicio, ubi publicata fuit, sententia impugnatur, acta ad Collegium Jurisconsultorum transmitti, & super causis nullitatum ex eorum sententia statui debeat.

(a) *Nov. 60. C. 2.* (b) *L. 39. ff. de Re Judic.*

§. XXXIII.

Quibusnam concessum hodie sit de Jure respondere, dispiciendum nunc est? gradu Juridico insignitos, multoque magis integras Doctorum facultates & Scabinorum collegia * hanc spartam sibi rectissime vindicare in propatulo est, eoquod ex autoritate Imperatoria his potestas consulendi & respondendi in Promotione per modum specialis cujusdam privilegii gradui annexi solenniter confertur

ratur **. Quare aliorum, utut Jureconsultissimo-
rum, responsa vix ejusdem erunt efficaciae; cum iis,
in quibus fiducia studiorum & literarum reapse in-
venitur, quosve eruditio, & Justitiae zelus abunde
commendat, nullibi facultas respondendi de Ju-
re concessa legatur; quod & proprio facto agno-
scere gradu destituti ipsimet videntur, cum experi-
entia non infrequens comprobet, hos, ne eorum
Consilia etiam pure consultativa rejiciantur, subscri-
ptionem à Doctoribus juris clam expetere, quo ex
istorum nomine vim responsi mutuuntur: ac licet in
saepe nominatis Imperii Constitutionibus atque le-
gibus provincialibus Jurisconsultorum plerumque,
non vero Doctorum mentio fiat, vix tamen Legis-
latorum intentio, ne nimium vaga evadat respon-
dendi libido, Doctorumque privilegium in auras
vanescat, ad alios Jurisconsultos, quam eos, qui
publicè & solenniter pro talibus renuntiati fuerunt,
extendi commodè poterit.

* Hi Scabini proprie non sunt iudices, sed jurisperiti in cœtum
collecti, ut responsa dent deliberantibus, nulla jurisdictione,
coercitione nulla præditi, de quibus accurate egit BRUMMERUS
C. 6. §. 14. & C. 9. per tot. Dissert. de Scabin.

** Contrariatur ESTOR l. c. §. 1001. lit. f. Die Acten werden ent-
weder an eine unpartheiische Juristen-Facultät oder an einen
Schöppenstuhl versendet, denn ob zwar der Deputations-Abschied
verstattet, daß man die Acten auch an drei Rechtsgelehrten sen-
den möge, so ist dennoch dieses im jüngsten R. A. §. 113. Still-

schweigend abgeschaffet. Verum, cum in R. J. Noviss. l. c. Jurisconsultorum ut contradistinctorum ab Universitatibus & reliquis Collegiis Juridicis expressa fiat mentio in verbis: durch gewisse unparthenische Rechts-Gelehrte revidiren; oder auf unparthenische Universität oder anders Collegium juridicum zuschicken, præterea correctio juris, ad quam hic provocat ESTOR, liquido probari debeat, vix est, ut à communi opinione recedam.

§. XXXIV.

AN autem eadem sit ratio responsi potissimum decisivi à privato aliquo Doctore exarati, * quæ esse deberet, si à pluribus vel etiam integra quadam Facultate prodiisset, dubio non caret. Id credunt Interpretes non pauci, propterea quod Doctoribus singulis potestas respondendi de Jure data sit. Verum enim vero quamdiu in Constitutionibus Imperii simul atque Legibus provincialibus nullo modo hoc provisum reperietur, imo ubique Doctorum, Jurisconsultorum, facultatis aut scabinatus mentio fiet, vix ac ne vix quidem pars succumbens, monente CARPZOV. (a) ne facile judices unius Doctoris auctoritatem in pronuntiando sequantur, acquiescet unquam; potissimum, cum nulli eorum, qui communicato invicem Consilio de Jure respondent ritè, facultas respondendi hoc ipso denegetur. Eapropter Judex finem litis exoptans, ab uno Doctore, quanquam doctissimus existimetur, sententiam

tiam ne expetat, si non necessarium, consultissimum
saltem cum CARPZOVIO arbitror.

* Exemplum Regis Prussiae Neu-Justiz-Reglement art. 50. Es
sollen keine Acten mehr zum Spruch an Privat-Doctores, son-
dern an ganze Juristen-Facultäten und Schöpfungstühl, des Miß-
brauchs halben verschicket werden. Utrum sequi praestet, acutio-
ribus dijudicandum relinquo.

(a) *Proc. Jur. Tit. 16. art. 1. n. 31. confer. LEYSERUM l. c. Spec. 655
med. 71.*

§. XXXV.

AMplior adhuc controversia superest, an collegio
ad unum redacto, reliquis diuturnitate & in-
juria belli &c. partim mortuis partim absentibus,
hujus sententia pro Collegii definitione legitima sit
suscipienda? affirmant id BERLICH (a) CARPZOV (b)
cum pluribus aliis ob verba ULPIANI (c), ex quibus
arguunt jura Collegii conservari etiam in uno, si-
cut fideicommissum familiae relictum per unum re-
tinetur, cum jus omnium, ut sunt verba ULPIANI,
in unum reciderit. Sed quis inde concludat, unum
totius Collegii nomine definire causam dubiam pos-
se, ubi plures diserte requiruntur, simul atque con-
juncta deliberatio perspicue desideratur. Potius E-
clipsis Judicii insignis est, à lucro uni ex Collegio
residuo non denegando, argumentum ducere ad
pro-

pronuntiandam sententiam ab uno, ubi homo singularis interea rejicitur. *Vid. supra* §. 34. neque is hac parte plurium personarum repræsentare suffragia ulla ratione potest. „ Quam ob rem rectius „ faciet Magistratus, si illam gregariam, verba sunt „ GUNDLING (*d*): BERLICHII CARPZOVIIQUE Jurispru- „ dentiam flocci faciat, nec ubi fata Collegium ad „ unum reduxere Caput, eo acta mittat, nec itidem „ unicus ille Doctor acta recipiat. „

(*a*) P. 1. *Concl. pract* 42. n. 10.

(*b*) P. 1. *Jurisprud. For. Const.* 26. *defin.* 3. n. 3.

(*c*) L. 7. §. *fin. ff. quod cujusque univ. nom.*

(*d*) l. c. C. 2. §. 12.

§. XXXVI.

Q Uod si duorum Jurisconsultorum decisioni causa fuerit submissa, atque hi ita dissentiant, ut post longas altercationes in idem convenire nequeant, vix aliud remedium superest, quam ut tertius assumatur, cum quo super casu obveniente Consilia communicentur, sicque tandem majora eveniant, quibus indubie standum erit. * Et hoc ipsum in causa fuisse non minus acutè, quam rectè con- jicere videtur GUNDLING (*a*) quare in *Constitutione Spirensi* duorum, aut trium mentio fiat, quando-
qui.

quidem contingere facile potest, ut ne duo in unum conspirent; adeoque, si unus, qui acta recognovit & recensuit, pronuntiaret altero contraeunte, is sane singulariter jus diceret, quod jura scripta nolunt plurium deliberationem ac consensum utique desiderantia. Atque hoc est, quod NERATIUM (b) forte impulit, ut tres facere Collegium existimaret.

* Mente ergo, si Superis placet, concipi, non item ad facta applicari potest sententia RENNEMANNI l. c. C. 7. n. 26. & 27. in verbis: „Nec tam exploratum est, ut vulgo putatur, quod „major pars, ut vulgo loquuntur, concludat ... satius igitur „erit, si suffragia non tam sequamur majora, quam saniora, „hoc est, melioribus argumentis firmata; Si potius quod justum est & æquum, respiciamus, quam quod pluribus probatum; si potius Judicia aestimemus, quam ponderemus. „clarius dixisset ponderemus, quam numeremus. Cum scilicet naturalis sit hominum in dissentiendo facilitas, & ideo unanimia expectari haud unquam possint, præterea omnino credendum sit, quod ea in societatem coeuntium fuerit voluntas, ut ratio aliqua esset expediendi negotia, nec minus recta exposcat ratio, sententiam sanioris Collegii partis esse præferendam, concludit RENNEMANN: justum & æquum respiciendum, judicia ponderanda, saniora non tamen majora esse sequenda. Sed unde quæso RENNEMANNO constare poterit de sanioribus, justo & æquo, Judiciorum pondere nisi per majora? loquimur de Collegiis, in quibus, quantum ad jus ferendi suffragii, eandem omnes habent auctoritatem, ubi proin ex defectu Judicis de præstantioribus utriusque partis rationibus judicantis pro majore, tanquam pro saniore Societatis parte, aut Judicium ferendum, aut totum negotium disceptationibus græcas ante Calendas non intermorituris relinquendum esse nemo non videt. Huc quoque faciunt verba GROTHII de Jure Bell. & Pac. l. 2. c. 5. §. 17.

H

„Est

„Est autem manifeste iniquum, ut pars major sequatur mino-
 „rem, quare naturaliter seclusis pactis ac Legibus, quæ for-
 „mam tractandis negotiis imponunt, pars major jus habet in-
 „tegri. „

(a) l. c. §. 13.

(b) L. 85. ff. de Verb. signif.

§. XXXVII.

CUM porro à Jurisconsultis impartialibus respon-
 sum sit petendum, facile fuit, litigantium ex-
 ceptionibus contra unum alterumve Collegium ob-
 motis à Judice esse deferendum, tum quia hujus
 nulla ratione interest, tum quia transmissio in par-
 tium favorem decreta censetur. Quid partibus
 agendum, si contrarium Judici placuerit, vid. apud
 LEYSERUM (a); imo RENNEMANNUS (b) casum re-
 censet, quo Mandatum inhibitoriale emanavit à
 Camera Imperiali, ne Facultas super actis illuc trans-
 missis sententiam ferret. Quia tamen fraus nemini
 debet patrocinari, malitiosam recusationem tuto
 contemnere poterit Judex*, atque protestandi po-
 testatem ad duo vel tria restringere collegia, nî
 causæ prægnantes adversus plura in promptu sint.

* Exemplum suppeditat STYPMANN de Referendariis C. 7. n. 91.
 Advocatus uxoris, intuitu causæ matrimonialis in Consistorio
 pendentis, contra omnes vicinas Academias A. C. addictas
 omittis duabus excepit, Advocatus Mariti subolfaciens quo
 tenderet, contra illas duas & omnes s. d. Reformatorum sacris
 addi-

addictas protestatus est, gnarus in causa matrimoniali à Protestantibus ad Academiam catholicam acta transmissum haud iri.

(a) l. c. *Spec.* 6. m. 9.

(b) l. c. *C.* 2. §. 7. lit. 6.

§. XXXVIII.

INter exceptiones Facultatibus Juridicis obmotas atque à Judice attendendas numerant communiter eam, si pars una se certi cujusdam Collegii Consilio in hac causa jam usam fuisse fateatur. Solent nimirum astuti advocati quandoque Consilia Universitatum in antecessum implorare, & hac ratione expiscari, quorsum hoc vel illud Collegium in tali causa collimet, ut eveniente in vim sententiæ transmissione contra dissentientia excipere, & hoc ipso facilius à reliquis victoriam sperare queant. Sed quid, si Judex & pars altera similis responsi consultativi prius impetrati prorsus ignari, acta pro sententia desuper concipienda ad idem Collegium extrudant, an Assessoribus fas erit responsum decisivum conficere, an ex adverso acta indecisa remittere tenebuntur? primum verosimilius videtur, siquidem nihil obest, quominus responsum, quod ante parti uni absque ullis affectuum motibus ex æquo & bono datum fuerat ut consultativum,

nunc quoque Judici ac parti alteri idem illud tanquam Juri & actis conforme exhibeatur ut decisivum, aut actis forte minus fideliter primitus transmissis â priori longè diversum substituatur: neque enim metuendum, nisi ei, qui alios sua decempeda dimetiri consuevit, quod Jurisconsulti integræ de cætero famæ ob responsum prius ab una parte clam sollicitatum arctos Justitiæ limites sint transgressuri, adeoque ob rem non magni adeo momenti & quæ ipsos nullatenus tangit *vid. supra §. 19. in fin.* gravissimum conscientiaæ suæ dispendium ultro sint subituri. Neque Jure postulandum ab iis, qui nullius prorsus suspicionis sibi sunt conscii, ut se ipsos in causa quadam suspectos prodant. *

* Sunt, qui Judicem admonent, ut ante transmissionem partes interroget, quorum Collegiorum Consilio in hac causa fuerint usæ, præterea literis requisitorialibus inferat clausulam, ut si illud collegium ab una alterave parte in hac lite jam fuerit consultum, acta mox remittat, quo casu diffidentem antea, in expensas silentio suo causatas, condemnandum esse nullus hæsitabit.

§. XXXIX.

R Estat, ut de sumtibus in utriusque generis responsa impensis breviter edisseram. Ac primo quidem Judice pro sua privata informatione responsum

sum impetrante, causa, cur partes sumtus exsolvant, apparet nulla; propterea quod non harum, sed suum unicè negotium gerat judex, ubi retento emendandi, mutandi, rejiciendique arbitrio exterorum sensa præcise addiscere cogitat. Partem quoque responsum consultativum petentem sportulas exsolvere, vix est, ut adjiciam. Si vero Judex ad interpellationem utriusque partis, aut propter imperitiam vel causæ difficultatem motu etiam proprio responsum decisivum ab extraneis obtinuerit, ambo concertantes onus sportularum portabunt SCHRADER (a). quoniam utriusque animus ita comparatus est, vel saltem esse debet, ut ad æquum litis finem anhelet, ad quem per hanc transmissionem pervenitur; mirum ergo non est, quod, ex qua re commodum quis sentit, illius etiam incommoda subeat (b). Accedit, quod salarium & sportulæ Judicii ordinariè Magistratui solvi debeant ab utraque parte, quid nî & honorarium pro extraneis? quod an etiam eo casu, quo una pars actorum transmissionem expectit, obtineat, dubium est? affirmat BERLICH (c), sed contrarium præplacet, cum enim alter Judici fidat, responsum vero exoptans eum suspectum quodammodo reddat, Juris ratio postulare videtur, ut & is solus expensas suppeditet, ne sumtibus extraordinariis corrivalem onerando Consilium in istius

detrimentum absque causa vergat. Porro satis notum est, regulariter quemlibet actum & fieri & expediri debere sumtibus petentis *. Haftenus dicta alterutro in expensas condemnato limitationem capiunt; tunc enim hic ipse cum reliquis litis expensis ad has quoque refundendas tenebitur. Pariter si statuto vel consuetudine loci provisum sit, cujus sumtibus causa per impartiales decidenda veniat, id præprimis attendendum erit.

* Cautelam pro eo, qui decisionem ab extraneis expectat, sed eandem propter sumtus suggerere abhorret, porrigit STRYCK *introduc. ad prax. for. C. 21. §. 8.* ut scil. talis manifestata publicè fiducia sua, quam de præsentis Iudice concepit, mox impensè flagitet, ut absque actorum transmissione in hoc ipso Iudicio pronuntietur, quam fiduciam, ubi alter secum ponderat, sine dubio protestabitur, & urgebit actorum transmissionem, eam tamen haud aliter impetrabit, quam suis sumtibus tanquam petentis.

(a) l. c. n. 81. & 82. LUDOV. l. c. C. 25. §. 4.

(b) L. 10. ff. de R. J.

(c) P. 1. *concl. pract.* 42. n. 26.

§. XL.

HÆc sunt, quæ pro virium mearum tenuitate speciminis inauguralis loco de Responsis Prudentum proponere volui. te interim B. L. ita tuam
cen-

cenſuram temperaturum confido, ut omnia in me-
liorem partem interpreteris. Lapsus, ſi quos de-
prehenderis, memento, errare humanum, conſe-
qua illatione nec à me alienum eſſe. Numini
vero immortalī ſit Laus, Honor &
Gloria in ſempiternum.

TANTUM.

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
ART AND HISTORY
OF THE
CITY OF
NEW YORK

NEW YORK
1850

COROLLARIA

EX

UNIVERSO JURE.

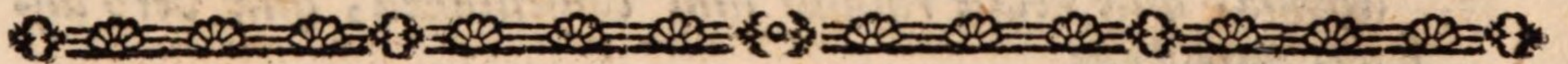
EX JURE NATURÆ ET GENTIUM.

- I. **J**us naturæ est ordinatio divinæ Sapientiæ necessaria, creaturæ rationali per rectam rationem intimata, præcipiens agenda, quæ rectæ rationi sunt consentanea, quæ vero dissona, prohibens.
- II. Principium juris naturæ dignoscendi generale, primum, evidens atque adequatum assignari vix est possibile, nec dari necesse.
- III. Moderamen inculpatæ tutelæ in statu naturali amplius erat, in Civili magis coarctatum.
- IV. Arcti omnino sunt juris Talionis limites in statu hominum gentiumque naturali.

X

V. Re.

- V. *Repressalia*, quando scil. Civitas ob offensam alterius manum injicit in subditos ejus etiam innocentes & bona eorum, donec sibi satisfiat, sicut inter Cives ejusdem Reipublicæ haud sunt permixtæ, ita inter liberas Gentes servatis certis conditionibus juri & æquitati naturali non repugnant.
- VI. *Præscriptio* non est merum Juris Civilis inventum, sed in ipso Jure naturæ fundamentum habet, & hinc inter liberas gentes etiam obtinet.
- VII. *Conservatio æquilibrii præcisè spectata non est justa belligerandi causa.*
- VIII. *Conventionum, Pacificationum & fidei publicæ etiam hostibus, infidelibus ac hæreticis datæ effectus est, obligatio servandi ea, quæ mutuo conventa, sancita atque conclusa fuerunt, ita quidem, ut nulla ratione per supremam quamcunque potestatem dissolvi, aut relaxari possit, neque ei exceptio læsionis, vis & metus opponi queat.*
- IX. *Legatus nec juribus & privilegiis suis, nec securitate publicæ fruitur, antequam ab eo admissus fuerit, ad quem destinatus est,*
- X. *Imo siquid in Principem vel Rempublicam committat, inviolabilitatem prætere nuncquam poterit.*

EX JURE CANONICO.

- I. **P**ontifici Romano in Principes sæculares, eorumque Regna & Provincias, in temporalibus nullum jus & potestas competit, nequidem indirecta.

II. Jus

- II. *Jus Legatos mittendi in exteras provincias ac Diœceses Episcoporum S. Pontifici controversi haud potest: eorum tamen potestas in immensum fere aucta, merito accisa fuit.*
- III. *Annatæ vigore Concordatorum S. Pontifici solvendæ, absque Simonia ab eodem exiguntur & recipiuntur.*
- IV. *Exclusiva, quam Imperatores & Reges justis ex causis interponunt, ne certa persona ad Pontificatum evebatur, nec justitiæ nec Canonicae Electionum libertati adversatur,*
- V. *Exinde tamen ad exclusivam Imperatoris in Episcopatibus Germaniæ argumentum duci nequit.*
- VI. *Imperatori Romanorum electo competit jus primariarum precum ex antiqua consuetudine, respectu Catholicorum absque indulto Pontificio haud exercendum, respectu Protestantium vero Instrumento P. W. modificatum.*
- VII. *Episcopi in Hierarchia ecclesiastica primi post S. Pontificem suam jurisdictionem immediatè à Christo habent, & concreditas sibi Ecclesias nomine proprio & tanquam Principes sive hierarchæ à Christo constituti regunt.*
- VIII. *Translatio Episcopatum non est de jure divino prohibita.*
- IX. *Lex Amortizationis, qua ex causis publicis à Principe rationabilis modus ponitur bonorum immobilium devolutioni ad manus mortuas, nec justitiæ, nec immunitatis ecclesiasticæ violatæ rea condemnari potest.*
- X. *Actio spoli probabilius nequidem de jure Canonico, contra bonæ fidei possessorem datur.*

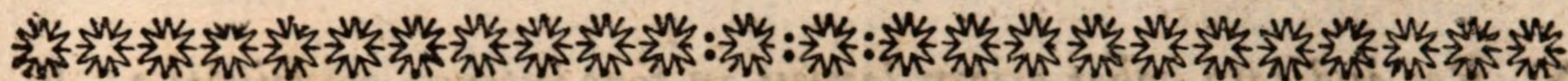
EX JURE PUBLICO.

- I. **S**tatum jus primæ Instantiæ in subditos ita fundatum est, ut ipsis invitis neque transmissio actorum, neque Commissarii extranei & ut vocant, impartiales à supremis Imperii Tribunalibus injungi possint, proin si simile quid eveniat, recursui ad Comitia locus erit.
- II. Præcedentia sicut toti ordini Ecclesiasticorum præ toto ordine Sæcularium competit, ita nec Singulis citra injuriam in dubium vocari potest.
- III. Pax tam Religiosa quam Westphalica licite & valide cum Protestantibus inita fuit, neque valori contradictio Sedis Apostolicæ, utut justa & efficax, obesse potuit.
- IV. Jus reformandi novum Dominorum territorialium pro regula, annus decretorius vero pro exceptione statuendus est,
- V. Unde Dominus territorialis Exercitium suæ Religionis publicum introducere potest, tametsi omnes subditi in anno decretorio diversæ Religionis addicti fuerint, modo hi in exercitio suæ Religionis non turbentur.
- VI. Jus etiam transplantandi subditos diversæ religioni addictos in vicem emigrationis Statibus Imperii nullibi videtur esse denegatum.
- VII. Jure Dicecesano Episcoporum suspensio usus Jurisdictionis ecclesiasticæ Principibus & Dominis territorialibus Catholicis non minus, ac Protestantibus in subditos A. C. addictos competit.

VIII. *Præter religionem in J. P. approbatam vel toleratam circa alias sectas recipiendas aut tolerandas non est liberum Statuum Imperii arbitrium.*

IX. *Actores legitimi quoad gravamina Religionis contra Dominum territorialem non sunt nisi subditi gravati.*

X. *In Causis religionis Dominum & subditos diversæ religioni addictos concernentibus, nequit Directoribus Circuli ex utraque religione mixti, committi Executio cum clausula samt und sonders.*

EX JURE CIVILI.

I. **O**bligatus ad factum nudum, tenetur præcisè factum præstare, neque satisfacit offerendo interesse.

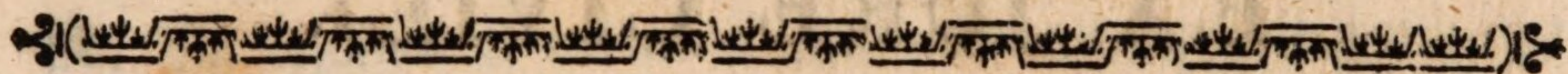
II. *Formatum Principis Dicasterium ita recusari non potest, ut, eo præterito, causa statim ad supremum aliquod Imperii Tribunal devolvatur.*

III. *Lex debite promulgata subditos statim, & non modo post duos menses incipit obligare.*

IV. *Nulla datur præsumptio, quæ non admittat probationem in contrarium.*

V. *Actor, qui nec probare cæpit, nec præsumptione aliqua munitus est, potest reo deferre juramentum judiciale.*

- VI. *Mala fides adeo nocet successori licet particulari, ut nec accessione temporis uti, nec præscriptionem ordinariam à se ipso regulariter inchoare possit.*
- VII. *Transactio ex utraque parte jam adimpleta probabilius propter Læsionem ultra Dimidium rescindi non potest.*
- VIII. *Filiusfamilias fideicommisso universali gravatus legitimam & trebellianicam etiam de jure civili deducere potest.*
- IX. *Jus accrescendi non manet cum effectu penes venditorem hæreditatis.*
- X. *Res judicata habet etiam locum in foro interno conscientiae, licet vincens in Judio certo postmodum cognoscat, se debitorem fuisse; dummodo bona fide litigaverit.*

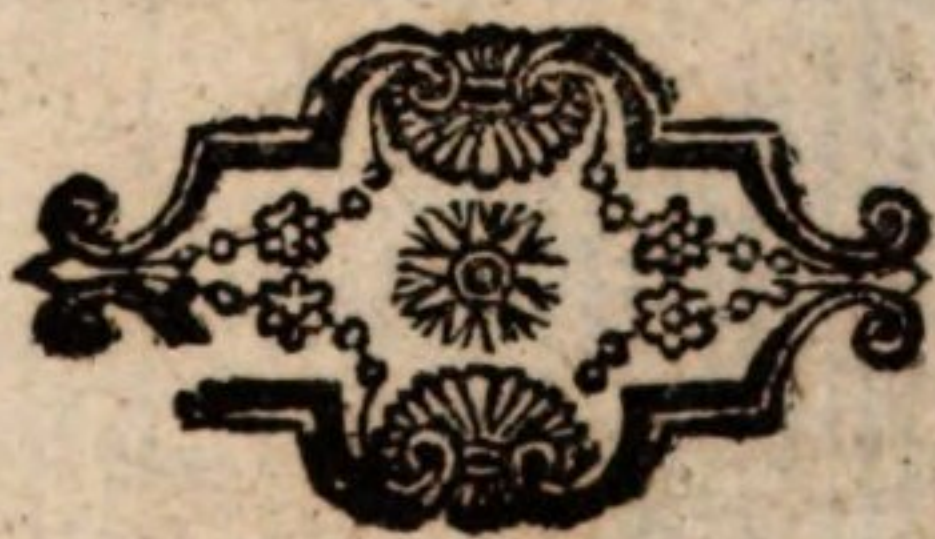

EX JURE FEUDALI & CRIMINALI.

- I. *AD introducendum jus primogenituræ in feudis Imperii consensus omnium, quorum interest, & Cæsaris Confirmatio requiritur.*
- II. *In feudo succedit primogenitus, qui ante adeptam à Patre dignitatem novam natus est.*
- III. *Suscitati ex matrimonio ad Morganaticam contracto legitimi quidem sunt, à successione tamen feudali recte excluduntur.*

IV.

- IV. *Feudum Ecclesiæ concessum non amittitur ob feloniam Prælati.*
- V. *Religiosus religionem suam deserens & ad castra Protestantium transiens, non recuperat feudum, cui antea in professione emissa sollemniter & libere renuntiavit.*
- VI. *Jus aggratiandi, quod Principi, non item Magistratui competit, ad omne delictum etiam homicidium dolosum extendi potest, cujus proin gratiam facere Princeps non prohibetur.*
- VII. *Siquis à pluribus in rixa vel tumultu publico occidatur, quin constet, quisnam lethale vulnus, ex quo decessit, inflixerit, nec Author rixæ, nec ullus alius ad pœnam ordinariam homicidii condemnari potest.*
- VIII. *In delictis, quæ de se quidem sunt facti permanentis, per accidens autem sunt facti transeuntis, non requiritur, ut physice constet de Corpore delicti.*
- IX. *In criminalibus, qui absolvitur ab Instantia vel actione, non ideo necessario ab expensis liber est.*
- X. *Tortura, receptum in tribunalibus medium eruendi veritatem, injustitiæ cujusdam argui nequit.*

IV. That the said ... of ...

V. That the said ... of ...

VI. That the said ... of ...

VII. That the said ... of ...

VIII. That the said ... of ...

IX. That the said ... of ...

X. That the said ... of ...

Haus, Franz Melchior Anton

Diss. ... de responsis prudentum eorumque usu practico

Wirceburgum 1761

4 Diss. 3028,24

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10954095-7

VD18 15064441-001